

Wychowanie ku wartościom w nauczaniu św. Jana Pawła II – wymiar programowo-metodyczny (na podstawie listów, orędzi, homilii, przemówień skierowanych do młodzieży w latach 1978–2005)

Nadrzędnym celem przedstawionego opracowania jest ukazanie spektrum wartości, zagadnień, celów i zadań, strategii i metod wychowania wskazywanych przez św. Jana Pawła II w listach, orędziach, przemówieniach, homiliach skierowanych do młodzieży w latach 1978–2005. Przedstawiony materiał ma charakter teoretyczno-aplikacyjny.

Jednym z jego celów jest opracowanie propozycji zarysu programu wychowawczo-dydaktycznego realizowanego w szkole oraz wskazań metodycznych dla nauczycieli.

W przedstawionym opracowaniu podjęto próbę odpowiedzi na następujące pytania:

- Jakiej struktury wartości, cele, zadania i wezwania wskazywał młodzieży Jan Paweł II?
- Jakimi ogniwami strukturalnymi procesu wychowania ku wartościom można wyróżnić w nauczaniu św. Jana Pawła II skierowanym do młodzieży?
- W czym wyraża się metodyka tego wychowania?
- Jak może przedstawiać się program wychowawczo-dydaktyczny szkoły w świetle nauczania św. Jana Pawła II skierowanego do młodzieży?

- Jakie wskazania można sformułować pod adresem nauczycieli pragnących budować wychowanie ku wartościom, które św. Jan Paweł II wskazuje młodzieży?

Podstawową metodą poszukiwania odpowiedzi na powyższe pytania jest analiza i synteza treści zawartych w powyżej wskazanych rodzajach dokumentów oraz metoda projektu pedagogicznego.

Wyniki analiz zostały ujęte następująco:

- Struktura wartości, celów, zadań, wezwań stawianych młodzieży przez św. Jana Pawła II.
- Proces wychowania ku wartościom i jego metodyka.
- Program wychowawczo-dydaktyczny w świetle nauczania św. Jana Pawła II skierowanego do młodzieży.
- Wskazania dla nauczycieli.

Podstawowym pojęciem używanym w przedstawionym opracowaniu jest wychowanie ku wartościom, określane przeze mnie (w moich licznych opracowaniach) jako wspomaganie młodych ludzi w urzeczywistnianiu własnej, lecz właściwej wartości hierarchii wartości, prowadzące do integralnego rozwoju, do pełni człowieczeństwa.

Struktury wartości, cele, zadania, wezwania skierowane do młodzieży

Punktem wyjścia w wychowaniu ku wartościom, które ukazywał św. Jan Paweł II młodzieży, jest wartość młodości i jej szczególne bogactwo. W nim tkwi odkrywanie ludzkiego „ja” i związanych z nim cech osobowościowych oraz uzdolnień; potencjał konkretnego człowieczeństwa, w który wpisany jest projekt życia. Jak podkreśla św. Jan Paweł II: „Jest to bogactwo odkrywania, a zarazem planowania, wybierania, przewidywania i podejmowania pierwszych własnych decyzji, które mają znaczenie dla przyszłości w wymiarze ściśle osobowym ludzkiej egzystencji. Równocześnie są one społecznie ważne”¹.

¹ Jan Paweł II, *List apostolski do młodych całego świata z okazji międzynarodowego roku młodzieży*, w: *Jan Paweł II do młodzieży (1978–2005). Listy, orędzia, przemówienia, homilie*, Poznań 2005, s. 14–15.

Młodość jako wartość indywidualna człowieczeństwa, posiadając wymiar teraźniejszy i przyszły, odnoszona jest do czterech struktur wartości skoncentrowanych na:

- wartości Boga;
- wartości osoby ludzkiej i jej integralnym rozwoju;
- wartości społeczeństwa i jego kultury;
- wartości świata/wartości globalnych.

Powyższa struktura implikuje wartości i cele, zadania, wskazania oraz wzajemności:

- Ja – wobec Boga;
- Ja – wobec siebie samego;
- Ja – wobec drugiego człowieka, grup, wspólnot, społeczeństwa;
- Ja – wobec świata.

Ja – wobec Boga

Istota i źródło tego spektrum wartości tkwi w Bogu. Bóg stanowi fundament, niekwestionowaną podstawę wartości szczegółowych, ich potwierdzenie i spełnienie.

Św. Jan Paweł II podkreśla: „Tylko Bóg jest dobry – to znaczy: w Nim i tylko w Nim wszystkie wartości mają swe pierwsze źródło i ostateczne spełnienie: w Nim jest «Alfa i Omega, Początek i Koniec» (Ap 21, 6). Tylko w Nim znajdują one swą prawdziwość i swe definitywne potwierdzenie. Bez Niego – bez odniesienia do Boga – cały świat wartości stworzonych zawisa jakby w ostatecznej próżni. Traci również swą przejrzystość, swą wrażliwość. Zło przedstawia się jako dobro, a dobro zostaje zdyskwalifikowane”².

Św. Jan Paweł II wskazuje na trajektorię budowania swojego życia na wartości, jaką jest Bóg. Tę trajektorię stanowią przykazania Dekalogu, mające jednocześnie uzasadnienie natury egzystencjalno-moralnej. „Przykazania – pisze św. Jan Paweł II – wyznaczają zasadnicze zręby postępowania, decydują o wartości moralnej ludzkich czynów, pozostają w organicznym związku z powołaniem człowieka do życia wiecznego, z urzeczywistnianiem się Królestwa Bożego w ludziach i pośród ludzi. W Słowo Bożego Objawienia wpisany jest

² Jan Paweł II, *List apostolski do młodych całego świata z okazji międzynarodowego roku młodzieży*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 16.

wyraźny kodeks moralności, którego punktem kluczowym pozostają tablice Dekalogu, natomiast punkt szczytowy znajduje się w Ewangelii: w Kazaniu na górze (por. Mt 5–7) i w przykazaniu miłości (por. Mt 22, 37–40; Mk 12, 29–31; Łk 10, 27)³.

Powyżej wskazane uzasadnienie budowania życia młodego człowieka na wartości, jaką jest Bóg, stanowi swego rodzaju „narzędzie” natury wychowawczej w ukazywaniu projektu życia i wspomaganiu wychowanków w jego realizacji, stanowi też podstawę aksjologiczną procesu wychowania i formacji.

Wskazuje na podstawowe zadanie młodych ludzi: wierzyć w Boga i oddać życie Bogu. Św. Jan Paweł II wyjaśnia, że „wierzyć znaczy widzieć rzeczy tak, jak widzi je Bóg, mieć udział w Bożej wizji świata i człowieka”⁴.

Wzywa do konsekwencji w budowaniu swojej wiary: „Bądźcie konsekwentni w swojej wierze! Bądźcie wierni Matce Pięknej Miłości. Zaufajcie Jej, kształtując waszą własną miłość, tworząc nasze młode rodziny. Niech Chrystus pozostanie dla was «drogą, prawdą i życiem»”⁵.

Oddanie życia Bogu konstituowane jest przez realizację stawianych przez Papieża następujących zadań:

- Z odwagą wierzyć w Dobrą Nowinę o Życiu, którą głosi Jezus w Ewangelii.
- Otworzyć umysł i serce na wszystko, co Bóg uczynił, a zwłaszcza na miłość do każdego z nas.
- Usłyszeć Jego głos i pójść za Nim.

To jest droga wiodąca do pełni prawdy o życiu⁶.

Przekazując prawdę: Bóg jest miłością, wzywa do dawania tej prawdzie świadectwa poprzez:

³ Jan Paweł II, *List apostolski do młodych całego świata z okazji międzynarodowego roku młodzieży*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 20.

⁴ Jan Paweł II, *Orędzie na XIII Światowy Dzień Młodzieży*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 119.

⁵ Jan Paweł II, *Przemówienie przygotowane na spotkanie z młodzieżą (niewywołane)*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 396.

⁶ Zob. Jan Paweł II, *Rozważania podczas czuwania modlitewnego 14.08.1993*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 266.

1. Trwanie w Bogu, głoszenie Jego miłości

„Kierując się wiernością Jego planowi zbawienia i wielkodusznością w pełnieniu tej służby, pogodą ducha i siłą, szczerą modlitwą i gotowością do wyrzeczeń, uczciwością i radością, jaka płynie z dawania”⁷.

2. Pójście za Jezusem

Św. Jan Paweł II podkreśla, że: „Fundamentem wiary Kościoła jest Jezus Chrystus, jedyny Zbawiciel świata: wczoraj, dziś i na wieki (por. Hbr 13, 8)⁸. I uzasadnia, że: „Wiara kieruje nas do Chrystusa, ponieważ do Niego zwracają się pytania wypływające z ludzkiego serca w obliczu tajemnicy życia i śmierci. Od Niego tylko możemy bowiem otrzymać odpowiedzi, które nie łudzą i nie rozczarowują”⁹.

Wzywa młodych do pójścia za Jezusem i przyjęcia „nowego życia” ofiarowanego przez Niego; wzywa do odrzucenia powierzchowności i lęków, do świadectwa radości, odkrywania prawdy¹⁰.

Stawia czytelne zadanie: przyjąć Chrystusa, wyjaśniając, że: „Przyjąć Chrystusa znaczy otrzymać od Ojca misję życia miłością do Niego i do braci, w poczuciu solidarności ze wszystkimi, bez żadnej różnicy: znaczy wierzyć, że w ludzkich dziejach, choć naznaczonych złem i cierpieniem, ostatnie słowo należy do życia i miłości, ponieważ Bóg zamieszkał wśród nas, abyśmy mogli zamieszkać z Nim”¹¹.

Podkreśla, że wiara w Chrystusa pozwala odkryć wielkość człowieka w postawie służby dla drugich.

⁷ Jan Paweł II, *Przemówienie – spotkanie rozpoczynające II Światowy Dzień Młodzieży* 11.04.1987, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 190.

⁸ Jan Paweł II, *Orędzie na XII Światowy Dzień Młodzieży*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 112.

⁹ Jan Paweł II, *Orędzie na XII Światowy Dzień Młodzieży*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 112.

¹⁰ Zob. Jan Paweł II, *Orędzie na XII Światowy Dzień Młodzieży*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 113.

¹¹ Jan Paweł II, *Orędzie na XV Światowy Dzień Młodzieży*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 135.

3. Zgłębienie prawd Ewangelii i życie Ewangelią/naśladowanie Chrystusa

Ewangelie czyni wielkim skarbem i wzywa do wnikliwego jej studiowania, przyjmowania prawd w niej zawartych, odnajdywania w niej źródła siły do codziennego życia oraz uzasadnień dla trudu budowania cywilizacji miłości¹².

Wskazuje, że naśladowanie Chrystusa jest wielką wartością, ogniskującą inne wartości. Zwraca przy tym uwagę na radykalizm wyboru, wzywa młodych do naśladowania Chrystusa, wyjaśniając przy tym, że: „Kto idzie za Chrystusem, odrzuca tę postawę skupienia na sobie i nie ocenia wszystkiego z punktu widzenia własnej korzyści. Ocenia swoje życie w kategoriach bezinteresownego daru, a nie zysku i posiadania. Prawdziwe życie bowiem wyraża się przez dar z siebie, owoc łaski Chrystusa; jest życiem wolnym, w Komunii z Bogiem i braćmi”¹³.

W naśladowanie Chrystusa jest „wpisany” krzyż. Wyrasta więc zadanie jego przyjęcia jako znaku miłości i daru oraz w jedności z Nim złożyć najwyższy dowód miłości.

Św. Jan Paweł II wyjaśnia, że: „Droga życia, droga naśladowania Jezusa i pójścia za Nim staje się drogą wiary i nawrócenia, czyli właśnie drogą Krzyża. Ta droga prowadzi do zawierzenia się Jemu i Jego zbawczemu zamysłowi, do wiary w to, że On umarł, aby objawić miłość Boga do każdego człowieka: jest to droga szczęścia, jaka płynie z naśladowania Chrystusa, aż do Końca, w dramatycznych często okolicznościach codziennego życia; jest to droga, na której człowiek nie lęka się niepowodzeń, trudności, odepchnięcia i samotności, bo jego serce napełnia obecność Jezusa; jest to droga pokoju, panowania nad sobą, głębokiej radości serca”¹⁴.

Wzywa młodych, by wyzbyli się lęku, aby iść drogą Chrystusa, wskazując na szansę uczyńnienia świata lepszym.

Czyni przy tym wyjaśnienia, co znaczy iść za Chrystusem: „[...] znaczy realizować w praktyce orędzie Ewangelii, to zaś pociąga za sobą między innymi zachowanie czystości, obronę życia, uznanie nierozzerwalności małżeństwa, które będąc czymś więcej aniżeli zwykły kontrakt, nie może być arbitralnie unieważnione”¹⁵.

¹² Zob. Jan Paweł II, *Orędzie na XV Światowy Dzień Młodzieży*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 139.

¹³ Jan Paweł II, *Orędzie na XV Światowy Dzień Młodzieży*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 143.

¹⁴ Jan Paweł II, *Orędzie na XV Światowy Dzień Młodzieży*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 144.

¹⁵ Jan Paweł II, *Przemówienie – spotkanie z młodzieżą 19.08.1989*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 215.

4. Wierność Chrystusowi

Priorytetowym celem staje się wierność Chrystusowi poprzez:

- poznanie Chrystusa;
- obcowanie z Nim, jako Mistrzem i Przyjacielem;
- lekturę Pisma Świętego, zwłaszcza Ewangelii;
- studiowanie nauczania Kościoła;
- przystępowanie do sakramentów;
- codzienną modlitwa¹⁶.

5. Permanentne odkrywanie / zgłębianie Chrystusa i Jego Ewangelii

W powyższym kontekście pierwszym priorytetowym warunkiem i zadaniem zarazem staje się odkrycie Jezusa Chrystusa, który jest Drogą, Prawdą i Życiem. Św. Jan Paweł II wskazuje, że Chrystus i Jego Ewangelia stanowią trajektorię wiodącą do pełnego i trwałego szczęścia. Nie chodzi o jednorazowe odkrycie, lecz permanentne odkrywanie „przez modlitwę, sakramenty, rozważanie Jego Słowa, katechezę, wsłuchiwanie się w naukę Kościoła”¹⁷.

Jan Paweł II podkreślał, że: „Celem i kresem naszego życia jest On, Chrystus, który oczekuje nas – każdego z osobna i wszystkich razem – aby poprowadzić nas poza granice czasu, gdzie znajdziemy się w ramionach Ojca, który nas miłuje”¹⁸.

Droga do tego celu wiedzie przez sakrament pokuty i pojednania. Wzywa do odkrycia łaski sakramentu pokuty poprzez otwarcie się na miłosierdzie Boga: „Przystępujcie z ufnością do sakramentu spowiedzi: przez wyznanie grzechów okażcie, że pragniecie uznać swoją niewierność i odrzucić ją; dacie świadectwo, że potrzebujecie nawrócenia i pojednania, aby odzyskać godność Synów Bożych w Jezusie Chrystusie, która przywraca pokój i przynosi owoce; wyrazicie solidarność z braćmi również doświadczonymi przez grzech”¹⁹.

¹⁶ Zob. Jan Paweł II, *Homilia podczas Mszy św. w Niedzielę Palmową* 31.03.1985, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 187.

¹⁷ Jan Paweł II, *Orędzie na IV Światowy Dzień Młodzieży*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 71.

¹⁸ Jan Paweł II, *Orędzie na XI Światowy Dzień Pokoju*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 107.

¹⁹ Jan Paweł II, *Orędzie na XIV Światowy Dzień Młodzieży*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 131.

Wskazuje na istotę chrześcijańskiego powołania, wyjaśniając, że: „Chrześcijaństwo to Chrystus! Chrześcijaństwo to Osoba, to On Żywy! Spotkać Jezusa, kochać Go i sprawić, aby był kochany”²⁰.

6. Realizacja chrześcijańskiego powołania

Św. Jan Paweł II w szczególny sposób podkreśla wartość Ducha Świętego – jako wartość wielostronną w codziennym życiu człowieka. Przejawia się ona w:

- duchowej dojrzałości;
- darze wewnętrznego posłuszeństwa, wolności i wierności;
- nakazie/wezwaniu do kontemplacji chwały Boga w codziennym życiu i pracy;
- wspomaganium w dokonywaniu codziennych wyborów, decyzji.

Stawia zadanie ofiarności i posłuszeństwa Duchowi Świętemu²¹.

W teologicznych podstawach wychowania kluczową rolę pełni Maryja. Św. Jan Paweł II wskazywał Maryję jako wzór osobowy postawy wewnętrznej gotowości do słuchania, pokory i ofiarności oraz współpracy z Bogiem w dziele zbawienia²². Poprzez modlitwę różańcową jest ona łącznikiem z Chrystusem. Jej postawa staje się źródłem odpowiedzi na stawiane przez młodych pytania:

- Jak przeżyć życie, aby go nie zmarnować?
- Na jakim fundamencie powinien młody człowiek je budować, by było ono szczęśliwe?
- Jak postępować w trudnych sytuacjach w społecznościach mniejszych i większych²³?

Św. Jan Paweł II udziela młodym następujących odpowiedzi: „Słuchajcie Jezusa, idźcie za Nim, bądźcie Mu posłuszni, bądźcie posłuszni Jego przykazaniom,

²⁰ Jan Paweł II, *Orędzie na XVIII Światowy Dzień Młodzieży*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 153.

²¹ Zob. Jan Paweł II, *Orędzie na XIII Światowy Dzień Młodzieży*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 121.

²² Zob. Jan Paweł II, *Orędzie na XVIII Światowy Dzień Młodzieży*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 152.

²³ Zob. Jan Paweł II, *Orędzie na III Światowy Dzień Młodzieży*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 68–69.

zaufajcie Mu”²⁴. Zdaniem Papieża: „Jest to jedyny program życia prawdziwie udanego i szczęśliwego. Jest to także jedyne źródło najgłębszego sensu życia”²⁵. Warunkiem realizacji tego programu jest wiara w Boga i Jego miłowanie, które wyraża się w przeżywaniu swojego życia w świetle Ewangelii, podejmowanie działań, czynów według wskazań Pisma Świętego i nauczania Kościoła, naśladowanie Maryi i bycie z nią w łączności przez różaniec²⁶.

Św. Jan Paweł II stawia młodym zadanie, by byli solą ziemi i światłością świata. W tym zadaniu umieszcza i wskazuje zadania szczegółowe. Ich spektrum tworzą:

- Zachowanie wiary i przekazywanie jej innym.
- Odkrywanie swoich chrześcijańskich korzeni.
- Uczenie się historii Kościoła.
- Pogłębianie znajomości duchowego dziedzictwa.
- Naśladowanie świadków i mistrzów – wzorów osobowych.
- Pragnienie prawdy i osiągnięcie pełni jej poznania.
- Dążenie do świętości²⁷.

7. Apostolstwo

Bardzo ważnym zadaniem, które stawia Papież przed młodzieżą, jest zaangażowanie apostołskie – niesienie Chrystusa innym w celu budowania nowej cywilizacji miłości, sprawiedliwości i pokoju²⁸. Uzasadnia, że: „Jedynie dochowując wierność Bożym przykazaniom i przymierzu, które Chrystus przypie-

²⁴ Jan Paweł II, *Orędzie na III Światowy Dzień Młodzieży*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 69.

²⁵ Jan Paweł II, *Orędzie na III Światowy Dzień Młodzieży*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 69.

²⁶ Zob. Jan Paweł II, *Orędzie na III Światowy Dzień Młodzieży*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 69–70.

²⁷ Zob. Jan Paweł II, *Orędzie na XVII Światowy Dzień Młodzieży*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 146–147.

²⁸ Zob. Jan Paweł II, *Orędzie na IV Światowy Dzień Młodzieży*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 73.

czętował własną Krwią przelaną na Krzyżu²⁹, będą mogli młodzi ludzie „być apostołami i świadkami nowego tysiąclecia”³⁰.

Podsumowując, podstawowymi wartościami wskazywanymi młodym w relacjach *ja – Bóg* są:

- Bóg w Trójcy Jedyny i Maryja.
- Wiara i miłość Boga i wierność Bogu.
- Sakramenty.
- Zbawienie.
- Modlitwa.
- Świętość.

Wiodącym celem jest osiągnięcie zbawienia. Droga do tego celu wiedzie przez projektowanie i przeżywanie swojego życia w świetle Ewangelii, poprzez podejmowanie działań moralnie wartościowych według wskazań Pisma Świętego, nauczania Kościoła, modlitwę, naśladowanie Maryi i innych wielkich wzorów osobowych Kościoła; budowanie własnej drogi życiowej, prowadzącej do świętości.

Ja – wobec siebie

Wartościom zawartym w strukturze *ja – wobec siebie* św. Jan Paweł II przypisuje szczególną cechę. Są to wartości stałe, obiektywne, zobowiązujące do ich urzeczywistniania i obrony w sytuacji zagrożenia. Ich fenomen ujął w słowach: „Každy z Was, młodzi przyjaciele, znajduje też w swoim życiu jakieś swoje «Westerplatte». Jakiś wymiar zadań, które trzeba podjąć i wypełnić. Jakąś słuszną sprawę, o którą nie można nie walczyć. Jakiś obowiązek, powinność, od której nie można się uchylić. Nie można «zdeztererować». Wreszcie jakiś porządek prawd i wartości, które trzeba «utrzymać» i «obronić», tak jak to Westerplatte, w sobie i wokół siebie. Tak obronić dla siebie i innych”³¹.

²⁹ Zob. Jan Paweł II, *Orędzie na XVII Światowy Dzień Młodzieży*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 147.

³⁰ Jan Paweł II, *Orędzie na XVII Światowy Dzień Młodzieży*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 147.

³¹ Jan Paweł II, *Przemówienie do młodzieży 12.06.1987*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 413.

Punktem wyjścia drogi wiodącej w przestrzeń wartości *ja – wobec siebie* jest osoba młodego człowieka – jego podstawa antropologiczna.

Św. Jan Paweł II stawia podstawowe pytanie: Kim jest człowiek? Powyższe pytanie implikuje następane:

- Jakim chce być młody człowiek?
- Jakimi chce widzieć swoich rówieśników?
- Jaki typ kultury chce budować?
- Jakim człowiekiem warto być?³²

Wskazuje, że to podstawowe pytanie, kim jest człowiek, jest integralnie związane z pytaniem: Kim jest Bóg? Zaznaczając jednocześnie, że na pierwsze pytanie – o człowieka – nie można odpowiedzieć bez określenia Absolutu: „Pełni prawdy, piękna i dobra, który uznajemy za przewodnika naszego życia”³³. Odpowiedź na te dwa pytania, zdaniem św. Jana Pawła II, wprowadza w „świat wartości” młodego człowieka, bowiem nadaje kierunek dalszemu jego życiu³⁴.

W centrum struktury wartości *ja – wobec siebie* znajduje się wartość osoby ludzkiej i wartość Boga. Te dwie wartości stanowią centrum rozszerzającej się przestrzeni aksjologicznej i ukazują jej horyzont. Punktem wyjścia w budowaniu struktury wartości *ja – wobec siebie* jest prawda o Bogu, prawda o człowieku, o życiu i o świecie.

Podstawową kwestią jest zrozumienie, że godność człowieka/godność osobowa jest dana. Jest ona zawarta w samym dziele stworzenia i wywyższona do wielkiej wartości w tajemnicy wcielenia Syna Bożego. Pragnienie prawdy jest najgłębszą potrzebą ludzkiego ducha. W tym względzie św. Jan Paweł II stawia czytelne zadania:

- Przyjąć prawdę o Jezusie Chrystusie.
- Kochać prawdę.
- Żyć prawdą.
- Być świadkami prawdy.
- Nieść prawdę światu³⁵.

³² Zob. Jan Paweł II, *Rozważania podczas czuwania modlitewnego 14.01.1995*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 296.

³³ Jan Paweł II, *Orędzie na XVIII Dzień Pokoju*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 55.

³⁴ Zob. Jan Paweł II, *Orędzie na XVIII Dzień Pokoju*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 53.

³⁵ Zob. Jan Paweł II, *Przemówienie – spotkanie z młodzieżą 19.08.1989*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 211.

Jako czynnik indywidualnego rozwoju wskazywał wzbudzanie w sobie pragnienia poszukiwania, odkrywania i ujżenia Boga Objawionego w Jezusie Chrystusie. Kształtowanie w sobie postawy otwartości na Jego blask Prawdy³⁶.

Św. Jan Paweł II uzasadnia, że: „Jest to szkoła miłości i wolności, która uczy przewyżczać powierzchowne emocje i zakotwiczyć się trwale w tym, co prawdziwe i dobre; uwalnia od koncentracji na samym sobie i przygotowuje do otwarcia się na innych, uczy przechodzenia od miłości *afektywnej* do miłości *efektywnej*”³⁷.

W centrum przestrzeni wartości skierowanych do młodego człowieka jest osobowe *ja*, w którym miłość zajmuje centralne miejsce. Św. Jan Paweł II stawia podstawowe zadania, którymi są:

- Odkrycie własnego osobowego *ja* w aspekcie antropologicznym i wielorakiej potencjalności.
- Odkrycie wartości miłości, doświadczanie tej wartości i wpisanie jej w projekt życia.
- Odkrywanie bogactwa, piękna miłości i stanie na jego straży.
- Odpowiadanie swoim życiem na wezwanie Boga do budowania czystej miłości.
- Pójście za Chrystusem – dawanie siebie według miary wielkiej wartości, jaką jest godność osoby, godność osobowa.

Powyżej wskazane zadania sprowadzają się do wpisania miłości w projekt własnego życia³⁸.

Wartość miłości św. Jan Paweł II odnosi do miłości, jaka rodzi się w sercu młodego człowieka i znajdzie swoje miejsce w przyszłym związku małżeńskim, ukazując jednocześnie wiele niebezpieczeństw zagrażających zasadom chrześcijańskiej moralności małżeńskiej. Do nich zalicza się :

- Przedmiotowe traktowanie kobiety.
- Sprowadzanie miłości do instrumentu życia.
- Przejawianie postawy egoistycznej.
- Traktowanie dziecka jako „uciążliwego dodatku”.
- Przejawianie postaw materialistycznych, konsumpcyjnych.

³⁶ Zob. Jan Paweł II, *Orędzie na XIX Światowy Dzień Młodzieży*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 156–157.

³⁷ Jan Paweł II, *Orędzie na XIX Światowy Dzień Młodzieży*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 158.

³⁸ Zob. Jan Paweł II, *List apostolski do młodych całego świata z okazji międzynarodowego roku młodzieży*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 32–33.

- Wyłączenie z treści miłości małżeńskiej miłości Bożej. Odniesienia do istoty tej miłości³⁹.

W powyższym kontekście Papież wzywa młodych ludzi do sprzeciwu wobec wymienionych zjawisk, wyrażając istotę tego sprzeciwu we wskazaniach: „Drodzy moi Przyjaciele! Nie pozwólcie sobie odebrać tego bogactwa! Nie wpisujcie w projekt waszego życia treści zniekształconej, zubożałej i zafalszowanej. Miłość *współweseli się z prawdą*. Szukajcie tej prawdy tam, gdzie ona się rzeczywiście znajduje! Jeśli trzeba, bądźcie zdecydowani iść pod prąd obiegowych poglądów i rozpropagowanych haseł! Nie lękajcie się Miłości, która stawia człowiekowi wymagania”⁴⁰. Stawia zadania uczynienia miłości po ludzku i chrześcijańsku piękną, wielką, dojrzałą i odpowiedzialną⁴¹.

Jak już zostało podkreślone, w integralnym rozwoju św. Jan Paweł II szczególnie funkcję przypisuje wartości miłości, przywołując słowa z encykliki *Redemptor hominis*: „Człowiek nie może żyć bez miłości. Człowiek pozostaje dla siebie istotą niezrozumiałą, jego życie jest pozbawione sensu, jeśli nie objawi mu się Miłość, jeśli się nie spotka z Miłością, jeśli jej nie dotknie i nie uczyni w jakiś sposób swoją, jeśli nie znajdzie w niej żywego uczestnictwa” (RH 10).

Ze względu na tę doniosłą funkcję wartości miłości Papież kieruje do młodzieży wezwania:

- Wzrastanie w człowieczeństwie.
- Stawianie wartości duchowych na szczycie własnej hierarchii.
- Budowanie w sobie „nowego człowieka” poprzez budowanie relacji z Bogiem na gruncie pojednania, zjednoczenia i miłości; przyjęcia daru Bożej miłości⁴².

Św. Jan Paweł II podkreśla, że: „Prawdziwy wzrost człowieka w pokoju i sprawiedliwości w prawdzie i wolności może dokonywać się tylko wtedy, gdy

³⁹ Zob. Jan Paweł II, *List apostolski do młodych całego świata z okazji międzynarodowego roku młodzieży*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 33.

⁴⁰ Jan Paweł II, *List apostolski do młodych całego świata z okazji międzynarodowego roku młodzieży*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 33–34.

⁴¹ Zob. Jan Paweł II, *List apostolski do młodych całego świata z okazji międzynarodowego roku młodzieży*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 37.

⁴² Zob. Jan Paweł II, *Orędzie na światowy dzień pokoju*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 63.

jest w nim obecny Chrystus ze swą zbawczą mocą. [...] Bądźcie świadkami Bożej miłości, siewcami nadziei i budowniczymi pokoju⁴³.

Należy podkreślić, że wyżej wskazane zadanie zawiera w sobie triadę ważnych wartości: miłości, nadziei i pokoju. Wskazuje też na postawę świadectwa, animacji, twórczego, perspektywicznego uczestnictwa.

Przedmiotem uwagi św. Jana Pawła II są wartości poznawcze. Stawia przed młodymi zadanie ich urzeczywistniania poprzez odkrywanie swoich potencjalnych możliwości, odkrywanie swoich talentów, angażując swoje zainteresowania, pilność i entuzjazm. Podkreśla przy tym, że jest to praca połączona z trudem, która stanowi istotny czynnik rozwoju człowieka, jest to praca twórcza.

Wartości poznawcze integralnie łączy z prawdą. Stawiając jednocześnie zadania: pragnienie prawdy, poznawanie rzeczywistości w różnych wymiarach, posiadanie prawdy, życie prawdą i służba prawdzie⁴⁴.

Młodego człowieka św. Jan Paweł II wzywa do odpowiedzialności za własny rozwój i rozwój społeczności. Chodzi o odpowiedzialność za wartości; za ich odkrywanie; urzeczywistnianie i dawanie świadectwa swoim życiem. Przedmiotem szczególnej uwagi są „wartości sprzyjające życiu, które odzwierciedlają godność i powołanie osoby ludzkiej, które budują świat pokoju i sprawiedliwości”⁴⁵.

Płaszczyznę, na której budowany jest „świat” wartości młodego człowieka, stanowi integracja projektu życia z powołaniem. Należy przy tym podkreślić, że powołanie jest nadrzędne w stosunku do projektu życia, ale też projekt życia może stać się powołaniem, pod warunkiem, że w projekcie dochodzą do głosu wartości stanowiące „głos wołania”. Chodzi tu głównie o własną i właściwą hierarchię wartości wzywającą do osiągnięcia pełni człowieczeństwa. To ono staje się/powinno stawać się „gwiazdą zaranną” przyświecającą procesowi stawania się projektu życia powołaniem, a powołania projektem życia.

W tym dwustronnym procesie św. Jan Paweł II wskazuje centralne miejsce Boga i obcowanie z Nim w modlitwie „pytającej”. Wyjaśnia mechanizmy tego procesu: „W takim odniesieniu «projekt życia» nabiera znaczenia «życiowego powołania» jako czegoś, co zostaje człowiekowi dane przez Boga. Młody czło-

⁴³ Jan Paweł II, *Orędzie na światowy dzień pokoju*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 65–66.

⁴⁴ Zob. Jan Paweł II, *List apostolski do młodych całego świata z okazji międzynarodowego roku młodzieży*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 33–34.

⁴⁵ Jan Paweł II, *Orędzie na XVIII Światowy Dzień Pokoju*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 59.

wiek, wchodząc w siebie, a zarazem podejmując rozmowę z Chrystusem na modlitwie, pragnie jak gdyby odczytać tę odwieczną myśl, jaką w stosunku do niego kieruje Bóg: Stwórca i Ojciec. Przekonuje się wówczas, że zadanie, jakie Bóg mu stawia, jest całkowicie postawione jego wolności, a równocześnie określone szeregiem okoliczności natury wewnętrznej i zewnętrznej. Wnikając w nie, młody człowiek, chłopiec czy dziewczyna, równocześnie buduje swój projekt życia i rozpoznaje ten projekt jako powołanie, do którego wzywa Bóg⁴⁶.

Św. Jan Paweł II wskazuje, że drogą do stawiania się projektu życia powołaniem jest:

- Rozpoznawanie życiowego powołania wobec Boga.
- Podjęcie trudu wewnętrznego rozwoju, wewnętrznej dojrzałości.
- Zdążanie do pełni człowieczeństwa, która jest osiągnięta w Chrystusie i przez Chrystusa, by stać się, tym, czym może się stać, powinien się stać dla ludzi i dla Boga; stać się chrześcijaninem.
- Budzenie w sobie świadomości powszechnego powołania do świętości.
- Naśladowanie Chrystusa i podjęcie roli mieszczącej się w apostołstwie świeckich, a więc podjęcie działań o charakterze animacyjnym na rzecz urzeczywistnienia wartości ewangelicznych, wartości chrześcijańskich⁴⁷.

Ważnym zadaniem w tym względzie jest zrozumienie funkcji sakramentów, zwłaszcza sakramenty chrztu, bierzmowania, Eucharystii, pokuty i pojednania, małżeństwa. Przez sakramenty wiedzie droga do zjednoczenia z Bogiem i z całym rodzajem ludzkim, do odkrycia wymiaru swojego życia, w którym swe znaczące miejsce znajduje świadomość wymagań płynących z Ewangelii i świadomość Daru⁴⁸. Tym powołaniem, jak podkreśla św. Jan Paweł II, jest świętość.

Być mocnym w wierze i osiągnąć świętość to priorytetowy cel i zadanie stawiane przez Papieża człowiekowi żyjącemu na tej ziemi. Wzywa do świętości, wskazując przy tym, by:

- nie lękać się świętości;
- miłować kontemplację i modlitwę;
- postępować zgodnie z wyznawaną wiarą;
- ofiarnie służyć ludziom jako ludzie Kościoła i budowniczości pokoju;

⁴⁶ Jan Paweł II, *List apostolski do młodych całego świata z okazji międzynarodowego roku młodzieży*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 29.

⁴⁷ Zob. Jan Paweł II, *List apostolski do młodych całego świata z okazji międzynarodowego roku młodzieży*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 29–30.

⁴⁸ Zob. Jan Paweł II, *List apostolski do młodych całego świata z okazji międzynarodowego roku młodzieży*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 31.

- włączać się ofiarnie w budowanie nowego świata⁴⁹.

Przed młodymi ludźmi wyznacza drogi budowania sensu życia i osiągnięcia ostatecznego celu. Są to:

- droga nawrócenia;
- poszukiwania;
- pracy;
- służby drugiemu człowiekowi;
- dialogu;
- szacunku dla innych;
- zaufania Bogu⁵⁰.

Realizowanie powołania bycia chrześcijaninem jest podstawowym zadaniem skierowanym do młodego człowieka, a to oznacza służbę braciom, społeczeństwu, poszanowanie godności osoby każdego człowieka, poszanowanie i obronę praw osoby, budowanie autentycznego pokoju⁵¹.

W procesie integralnego rozwoju, realizacji swojego powołania, ostatecznego celu życia na tej ziemi, jakim jest świętość, istotnym czynnikiem warunkującym ten proces wzrastania jest samowychowanie. Zawarte zostało w powszechnie znanym zadaniu, które papież postawił młodym ludziom: „Musicie od siebie wymagać, nawet gdyby inni od was nie wymagali”⁵².

Przez samowychowanie rozumie budowanie wewnętrznej struktury, w której prawda czyni człowieka wolnym⁵³. Samowychowaniu, zdaniem Papieża, musi towarzyszyć *wzrastanie w mądrości i łasce*. Św. Jan Paweł II nakreśla strukturę zadań stojących przed młodym człowiekiem, których realizacja prowadzi do integralnego rozwoju. Tę strukturę tworzą:

- Obcowanie z przyrodą – jako źródłem wiedzy, przedmiotem podziwu, kontemplacji, jako zwierciadłem świata.

⁴⁹ Zob. Jan Paweł II, *Orędzie na XV Światowy Dzień Młodzieży*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 134–139.

⁵⁰ Zob. Jan Paweł II, *Orędzie na XV Światowy Dzień Młodzieży*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 134–139.

⁵¹ Zob. Jan Paweł II, *Przemówienie – spotkanie z młodzieżą 19.08.1989*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 216.

⁵² Jan Paweł II, *Przemówienie do młodzieży 12.06.1987*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 412.

⁵³ Zob. Jan Paweł II, *Przemówienie do młodzieży 12.06.1987*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 39.

- Obcowanie z dziełami człowieka – z prawdą, dobrem i pięknem w nich zawartych.
- Obcowanie z ludźmi – czerpanie mądrości z ich doświadczeń, naśladowanie wzorów osobowych; czerpanie prawdy o człowieku.
- Obcowanie z Bogiem – poprzez modlitwę, wnikanie w Słowo Boga Żywego, czytanie i rozważanie Pisma Świętego⁵⁴.

By samowychowanie było w pełni podejmowane, musi być oparte na obecności Chrystusa w sercu młodego człowieka. Jego obecność stanowi czynnik warunkujący zrozumienie samego siebie i panowanie nad sobą, umacnianie w cnotach, urzeczywistnianie wartości miłości, osiągnięcie doskonałości⁵⁵. W powyższym kontekście stawia zadanie rozeznania dobra i zła, czynienie dobra, kierowanie się dobrem w wyborach moralnych, miłowanie dobra, a unikania zła, prawidłowo kształtowane sumienie⁵⁶.

W pracy nad sobą istotną rolę odgrywa sumienie. Papież stawia cel „być człowiekiem sumienia” i wyjaśnia, że oznacza to nazywanie po imieniu dobra i zła, wypracowanie w sobie dobra, przewyciężanie w sobie zła, doskonalenie siebie, i podkreśla, że wymaga to stałego czuwania⁵⁷.

W powyższym kontekście stawia zadanie czerpania każdego dnia światła i siły z wiary, która łączy człowieka z Chrystusem, podejmowania wysiłków, by to światło jaśniało w życiu⁵⁸. Wskazuje drogę do samowychowania, która jest drogą wiodącą do Chrystusa⁵⁹.

W procesie samowychowania wskazuje na miłość Boga jako czynnik doskonalenia tego procesu. Ta miłość warunkuje szlachetność serca, wewnętrz-

⁵⁴ Jan Paweł II, *List apostolski do młodych całego świata z okazji międzynarodowego roku młodzieży*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 42–44.

⁵⁵ Zob. Jan Paweł II, *Homilia podczas Mszy św. na zakończenie IV światowego dnia młodzieży*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 220.

⁵⁶ Zob. Jan Paweł II, *Rozważanie podczas czuwania modlitewnego 14.08.1993*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 269.

⁵⁷ Zob. Jan Paweł II, *Rozważania podczas czuwania maryjnego z młodzieżą 14.08.1991*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 235.

⁵⁸ Zob. Jan Paweł II, *Przemówienie podczas czuwania modlitewnego 27.07.2002*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 372.

⁵⁹ Zob. Jan Paweł II, *Homilia podczas Mszy św. na zakończenie XV światowego dnia młodzieży 20.08.2000*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 357.

ną wolność od różnego rodzaju zniewoleń, poczucie szczęścia, ukazanie sensu życia⁶⁰.

Św. Jan Paweł II wzywał: „Kontemplujcie nieustannie chwałę i miłość Boga, a otrzymacie światło, byście mogli budować cywilizację miłości i pomagać ludziom dostrzegać świat przemieniony przez odwieczną mądrość i miłość. Trwajcie w przebaczeniu i pojednaniu, bądźcie wierni łasce chrztu! Dawajcie świadectwo o Ewangelii! Jako aktywni i odpowiedzialni członkowie Kościoła, bądźcie uczniami Chrystusa, który objawia Ojca, trwajcie w jedności Ducha, który daje życie”⁶¹.

Wyjaśniał, że: „Samowychowanie zmierza do tego właśnie, aby bardziej «być» człowiekiem, być chrześcijaninem, aby odkrywać i rozwijać w sobie talenty otrzymane od Stwórcy i realizować właściwe każdemu powołanie do świętości”⁶². Chodzi zwłaszcza o rozwijanie wewnętrznego bogactwa, warunkującego projekt życia, zamykający w sobie całokształt ludzkiej egzystencji.

Św. Jan Paweł II wskazuje w tym względzie na wielką wartość i funkcję życia duchowego, zwracając uwagę na budowanie nowej i lepszej rzeczywistości: „Życie duchowe, które tworzy więź między człowiekiem a miłością Bożą i kształtuje w chrześcijaninie wizerunek Jezusa, może stać się lekarstwem na chorobę naszej epoki, nadmiernie rozwiniętej pod względem racjonalno-technicznym, a nie dość wrażliwej na człowieka, na jego oczekiwania i na jego tajemnicę. Trzeba odbudować świat życia wewnętrznego, inspirowanego i podtrzymywanego przez Ducha Świętego, karmionego modlitwą i skierowanego ku działaniu. To życie wewnętrzne musi być wystarczająco silne, aby przetrwać różnorakie sytuacje, w których trzeba dochować wierność określonej wizji, a nie ulec presji otoczenia”⁶³.

Św. Jan Paweł II stawiał młodym zadanie kontemplacji życia Chrystusa, Jego adoracji i wyjaśniał, że słuchanie Chrystusa i adorowanie Go pomagają dokonywać

⁶⁰ Zob. Jan Paweł II, *Przemówienie – spotkanie rozpoczynające II światowy dzień młodzieży*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 191.

⁶¹ Jan Paweł II, *Homilia podczas Mszy św. na zakończenie XII światowego dnia młodzieży 24.08.1997*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 336–337.

⁶² Jan Paweł II, *Przemówienie – spotkanie z młodzieżą w Poznaniu 3.06.1997*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 421.

⁶³ Jan Paweł II, *Orędzie na XIII Światowy Dzień Młodzieży*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 124.

odważnych wyborów, podejmować decyzje niekiedy heroiczne⁶⁴. Źródłem mocy moralnej tych decyzji jest wierność przykazaniom, wierność prawemu sumieniu, co prowadzi do pójścia za Chrystusem. Wzywał młodych, by uczyli się od Chrystusa-Odkupiciela przezwycięzać grzech, egoizm, pożądlivość oczu i ciała, pychę i postawę niechęci do służby⁶⁵.

W tej trudnej sztuce samowychowania istotną funkcję pełni *prawda*. Św. Jan Paweł II podkreślał, że wartość prawdy służyć ma prawdziwej wolności. I wyjaśniał bardzo ważne zagadnienie zawarte w pytaniu: Co znaczy być wolnym?⁶⁶, udzielając następującej odpowiedzi: „To znaczy umieć używać swej wolności w prawdzie – być – «prawdziwie» wolnym”⁶⁷.

Wyraźnie podkreślał różnicę między wolnością a swawolą, wolnością bez granic. W wartość wolności wpisane jest kryterium prawdy, dyscyplina prawdy, prawdziwe dobro, prawe sumienie, odpowiedzialność i bycie darem „dla drugich”⁶⁸.

Dążenie do prawdziwej wolności wiąże św. Jan Paweł II z *wychowaniem* i *samowychowaniem*. Ten indywidualny rozwój, integralne wychowanie i samowychowanie, znajduje swoje odniesienie do wymiaru społecznego. Celem samowychowania jest bogactwo uczestnictwa w wymiarze międzyludzkim (społecznym), a zarazem religijnym i nadprzyrodzonym⁶⁹.

Podsumowując, spektrum zadań w aspekcie indywidualnego rozwoju i samowychowania ma charakter koncentryczny, który można przedstawić na schemacie.

⁶⁴ Zob. Jan Paweł II, *Przemówienie – spotkanie z młodzieżą 19.08.1989*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 208–217.

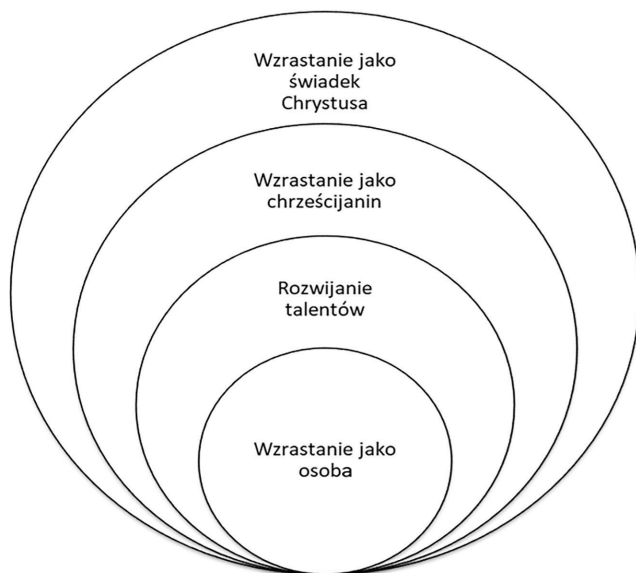
⁶⁵ Zob. Jan Paweł II, *Homilia na Niedzielę Palmową 15.04.1984*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 172.

⁶⁶ Jan Paweł II, *List apostolski do młodych całego świata z okazji międzynarodowego roku młodzieży*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 39.

⁶⁷ Jan Paweł II, *List apostolski do młodych całego świata z okazji międzynarodowego roku młodzieży*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 39.

⁶⁸ Zob. Jan Paweł II, *List apostolski do młodych całego świata z okazji międzynarodowego roku młodzieży*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 39.

⁶⁹ Zob. Jan Paweł II, *Przemówienie podczas spotkania z młodzieżą 30.03.1985*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 179.

Rys. 1. Wzrastanie człowieka⁷⁰

Człowiek ma być sobą przez dojrzałość duchową, dojrzałość sumienia, dojrzałość swego stosunku do Boga i drugiego człowieka – bliźniego⁷¹.

Centralnym punktem przestrzeni wartości w aspekcie społecznym odnoszących do rozwoju wychowanka jest osobowość moralna, budowana na zdrowych zasadach, wrażliwość i dojrzałość, i przejrzystość sumienia; wzór osobowy, który konstituowany jest przez bycie „człowiekiem sumienia”, „człowiekiem zasad”, człowiekiem budującym zaufanie, człowiekiem wiarygodnym⁷². Według św. Jana Pawła II tak ukształtowana osobowość moralna stanowi zarazem najistotniejszy wkład, jaki młodzi ludzie mogą wnieść do życia wspólnotowego, do rodziny, do społeczeństwa, do działalności zawodowej, a także do działalności kulturalnej czy politycznej oraz do wspólnoty Kościoła, z którą są lub będą związani⁷³.

⁷⁰ Zob. Opracowanie własne na podstawie: Jan Paweł II, *Przemówienie pożegnalne 15.08.1991*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 247.

⁷¹ Zob. Jan Paweł II, *Przemówienie przygotowane na spotkanie z młodzieżą*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 394.

⁷² Zob. Jan Paweł II, *List apostolski do młodych całego świata z okazji międzynarodowego roku młodzieży*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 22.

⁷³ Zob. Jan Paweł II, *List apostolski do młodych całego świata z okazji międzynarodowego roku młodzieży*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 22.

W powyższym kontekście wyrasta zadanie budowania dogłębnej autentyczności człowieczeństwa, które stanowi czynnik warunkujący budowanie wspólnot, w których żyje, funkcjonuje i które w przyszłości będzie tworzył z innymi i dla innych, i potwierdzanie świadectwem sumienia ewangelicznego kodeksu moralności⁷⁴.

Centralną wartością w wymiarze społecznym, stanowiącą dar dla drugiego człowieka, jest miłość otwierająca w stronę Boga i bliźnich. Papież wyznacza zadanie: włączyć w projekt życia tu, teraz i w przyszłości wymiar daru otrzymanego od Boga i stawać się swego rodzaju jego przekaznikiem dla drugiego człowieka, grup i wspólnot.

Tym darem jest *człowieczeństwo*, bycie człowiekiem w sytuacji osobowej i społecznej. Ono stanowi źródło, płaszczyznę i zarazem czynnik więzi społecznej w rodzinie, klasie szkolnej, innych grupach i wspólnotach szkolnych, pozaszkolnych i środowiskach lokalnych.

Szczególną uwagę św. Jan Paweł II przywiązuje do *rodziny* i jej bogactwa kulturowego, dziedzictwa, którego jest źródłem. Stanowią je wartości i treści składające się na całość człowieka, które znajduje swoje potwierdzenie we własnym społeczeństwie, narodzie⁷⁵.

Św. Jan Paweł II stawia przed młodymi czytelne zadanie: „Musimy uczynić wszystko, na co nas stać, aby to duchowe dziedzictwo przyjąć, potwierdzić, utrzymać i pomnożyć”⁷⁶. Powyższe zadanie odnosi również do Ojczyzny, do odpowiedzialności za dobro wspólne budowane w Ojczyźnie, do miłości Ojczyzny⁷⁷.

Rozpatrując wychowanie ku wartościom w wymiarze społecznym, przedmiotem uwagi św. Jana Pawła II jest *miejsce i funkcja młodego człowieka we wspólnocie Kościoła*. W tym względzie św. Jan Paweł II stawia zadania: „Być żywą latoroślą w Kościele-winnicy, co oznacza przede wszystkim pozostawać w żywej komunii z Chrystusem – krzewem winnym”⁷⁸.

⁷⁴ Zob. Jan Paweł II, *List apostolski do młodych całego świata z okazji międzynarodowego roku młodzieży*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 22–23.

⁷⁵ Zob. Jan Paweł II, *List apostolski do młodych całego świata z okazji międzynarodowego roku młodzieży*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 35.

⁷⁶ Jan Paweł II, *List apostolski do młodych całego świata z okazji międzynarodowego roku młodzieży*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 35.

⁷⁷ Zob. Jan Paweł II, *List apostolski do młodych całego świata z okazji międzynarodowego roku młodzieży*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 36.

⁷⁸ Jan Paweł II, *Orędzie na V Światowy Dzień Młodzieży*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 77.

W powyższym kontekście stawia szczegółowe zadania:

- Żyć rzeczywistością chrztu.
- Każdego dnia pogłębiać komuniję z Chrystusem poprzez słuchanie Jego słowa i postępowanie zgodnie z Nim, przez uczestnictwo w Eucharystii i przez sakrament pojednania, oraz rozmowę z Chrystusem na modlitwie.
- Przyjęcie bogactwa, które tkwi w hierarchiczności Kościoła.
- Podejmowanie obowiązków we wspólnocie Kościoła i w społeczeństwie.
- Ubogacanie Kościoła skarbem młodości, młodzieńczą energią, autentycznością, entuzjazmem, wolą wzrastania, świeżością wiary⁷⁹.

Podkreśla, że młodzi ludzie otrzymali ducha przybrania za synów, i wskazuje, że podstawowym zadaniem jest budowanie społeczności bardziej sprawiedliwej i bardziej solidarnej⁸⁰. Papież podkreśla też, że szczególna funkcja w tym względzie przypada wolności, zwłaszcza wolności wewnętrznej, która jest: „Właściwa synom Bożym, którzy postępują według Ducha (por. Ga 5, 16) i którzy kierują się prawym sumieniem moralnym, zdolnym wybrać to, co jest dobre.[...] Jest to [...] jedyna droga do budowania ludzkości dojrzałej i godnej tego imienia”⁸¹.

Kościół jest wspólnotą zadaną dla młodego człowieka przez realizację powołania chrześcijańskiego, które jest ukierunkowane na apostołat, ewangelizację i misję. Stąd wyrasta zadanie – być apostołem we własnym środowisku: rodzinie, szkole, wspólnocie lokalnej i w świecie; dzielić się z innymi wiarą.

Papież przed młodymi stawia zadanie bycia „pierwszymi i bezpośrednimi apostołami młodzieży przez osobistą działalność apostołską w gronie swoich rówieśników”⁸² poprzez głoszenie Ewangelii. Wskazuje przy tym na formy/metody wychowawczo-dydaktyczne. Pierwszą z nich jest dawanie w swoim życiu świadectwa o Chrystusie, tzn.: „[...] ukazywać Chrystusa we własnym życiu, w pełnieniu obowiązków i podejmowaniu konkretnych decyzji zgodnie

⁷⁹ Zob. Jan Paweł II, *Orędzie na V Światowy Dzień Młodzieży*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 77–78.

⁸⁰ Zob. Jan Paweł II, *Orędzie na VI Światowy Dzień Młodzieży*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 82–83.

⁸¹ Jan Paweł II, *Orędzie na VI Światowy Dzień Młodzieży*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 84.

⁸² Jan Paweł II, *Orędzie na VII Światowy Dzień Młodzieży*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 89.

z Ewangelią⁸³. Drugim zadaniem jest czynna obecność w świecie – nie przez bierną i obojętną obserwację, lecz poczucie odpowiedzialności za przemianę rzeczywistości społecznej, politycznej, ekonomicznej, kulturowej, religijnej. Trzecim zadaniem jest podejmowanie edukacji religijnej w różnych środowiskach społecznych, w których młody człowiek żyje i funkcjonuje. Jako czwarte zadanie papież stawia niesienie przez młodych ludzi Chrystusa tym, którzy go nie znają, z zachowaniem szacunku dla wolności sumienia każdego człowieka⁸⁴. W tej apostołowskiej drodze środkiem do jej celu jest naśladowanie apostołów i misjonarzy, czerpanie od nich zapału, odwagi, siły, mądrości⁸⁵.

Trzy podstawowe zadania konstytuują apostołał młodych:

- Pomoc parafiom, diecezjom, stowarzyszeniom i ruchom w rzeczywistym otwarciu na osobiste, społeczne i duchowe potrzeby młodych.
- Poszukiwanie sposobów angażowania młodzieży w programy i działalność o charakterze formacyjnym i służby drugiemu.
- Czynić odpowiedzialnym podmioty formacji i służby.
- Łączyć apostołał ze wspólnotą Kościoła⁸⁶.

W wychowaniu w wymiarze społecznym św. Jan Paweł II w centrum stawia *wartość miłości*. Priorytetowym zadaniem jest budowanie „cywilizacji miłości”, będącej podstawowym warunkiem otwierania horyzontów prawdziwego pokoju i trwałej sprawiedliwości, opartej na poszanowaniu prawa i na solidarności⁸⁷, a więc stawianie się wiarygodnym świadkiem miłości Ojca w różnych środowiskach: w rodzinie, grupie rówieśniczej, szkole, środowisku lokalnym. Podkreśla, że świat potrzebuje wielkiego znaku miłości braterskiej poprzez świadectwo własnego życia⁸⁸.

⁸³ Jan Paweł II, *Orędzie na VII Światowy Dzień Młodzieży*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 90.

⁸⁴ Zob. Jan Paweł II, *Orędzie na VII Światowy Dzień Młodzieży*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 90–91.

⁸⁵ Zob. Jan Paweł II, *Orędzie na VII Światowy Dzień Młodzieży*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 91.

⁸⁶ Zob. Jan Paweł II, *Homilia podczas Mszy św. dla uczestników międzynarodowego forum młodzieży 14.02.1993*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 260.

⁸⁷ Zob. Jan Paweł II, *Orędzie na XI Światowy Dzień Młodzieży*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 107.

⁸⁸ Zob. Jan Paweł II, *Orędzie na XIX Światowy Dzień Młodzieży*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 158–159.

Przedmiotem szczególnej uwagi jest *służba drugiemu człowiekowi*, zwłaszcza ubogiemu, to w niej i poprzez nią rozkwita życie człowieka. „Życie rozkwita w dawaniu siebie innym zgodnie z powołaniem każdego chrześcijanina: w posłudze kapłańskiej, w czystości konsekrowanej czy w małżeństwie, wszyscy przeto mogą solidarnie dzielić się otrzymanymi darami, przede wszystkim z biednymi i potrzebującymi”⁸⁹.

Św. Jan Paweł II wzywa do okazywania solidarności i gotowości dzielenia się dobrami z potrzebującymi poprzez podejmowanie konkretnych inicjatyw na rzecz najuboższych i we współpracy z nimi⁹⁰.

Przedmiotem uwagi w budowaniu jedności społecznej są wartości powszechnie przyjęte i stanowiące wspólne dziedzictwo. One to zdaniem papieża stanowią fundament jedności. Do nich zalicza: szacunek dla godności osoby ludzkiej, gotowość na przyjęcie życia, obrona praw człowieka, otwarcie na transcendentalny i duchowy wymiar ludzkiej egzystencji⁹¹.

Młodym ludziom św. Jan Paweł II stawia zadanie prowadzenia twórczego dialogu i współpracy z tymi, którzy wierzą w Boga, oraz czynnego, twórczego uczestnictwa we wspólnotach funkcjonujących w parafiach⁹².

Papież wskazuje na cechy osobowościowe i postawy w służbie drugiemu człowiekowi, nakreślając jednocześnie rozszerzający się ich horyzont. Do tych cech zalicza się: wrażliwość serca na potrzeby drugiego człowieka, spostrzegawczość, zaangażowanie, postawę bezinteresowności. Wyraził to we wskazaniach: „Bądźcie ludźmi wielkiego serca! Bądźcie wrażliwi na potrzeby wszystkich ludzi, zwłaszcza najbardziej potrzebujących; dostrzegajcie wszystkie materialne i duchowe formy ubóstwa, na które cierpią wasze kraje i cała ludzkość i starajcie się zaradzać całemu złu w sposób konkretny, solidarny i radykalny. Przede wszystkim jednak starajcie się służyć ludziom tak, jak Bóg chce, aby im służono: nie oczekując za to żadnej nagrody i nie kierując się egoistycznymi interesami”⁹³.

⁸⁹ Jan Paweł II, *Orędzie na VIII Światowy Dzień Młodzieży*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 98.

⁹⁰ Zob. Jan Paweł II, *Orędzie na XIV Światowy Dzień Młodzieży*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 133.

⁹¹ Jan Paweł II, *Orędzie na VIII Światowy Dzień Młodzieży*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 95.

⁹² Zob. Jan Paweł II, *Orędzie na XII Światowy Dzień Młodzieży*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 114–115.

⁹³ Jan Paweł II, *Przemówienie – spotkanie rozpoczynające II Światowy Dzień Młodzieży*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 190.

Iść w mocy Ducha Świętego do ludzi bliskich i dalekich, niosąc miłość, solidarność, prawdziwą wolność, a nade wszystko dar swojej młodości, świadcząc o Chrystusie, niosąc go każdemu człowiekowi i budując wspólnotę na prawdach zawartych w Ewangelii – oto wiodące zadanie dla młodych⁹⁴.

Ja – świat

W centrum przestrzeni wartości *ja – świat* św. Jan Paweł II stawia *pokój, sprawiedliwość, miłość, Kościół*. U podstaw realizacji tego aksjologicznego spektrum znajduje się Jezus Chrystus – Księżę Pokoju.

Eksponowaną wartością o charakterze globalnym jest *pokój*. Św. Jan Paweł II podkreśla, że: „Pokój [...] jest sprawą najwyższej wagi, nieuniknionym wyzwaniem, wielką nadzieją”⁹⁵. Naświetla istotę pokoju jako wartości ponadczasowej, przekraczającej kontynenty, zawsze aktualnej.

Stawia przed młodymi określone zadania. Do nich należą:

- Rozpoznawanie przyczyn konfliktów.
- Prawdziwe zaangażowanie w sprawę pokoju.
- Nawrócenie i odnowienie sposobu myślenia⁹⁶.

W kontekście powyższych zadań Papież przypisuje młodym ludziom rolę zaangażowanego budowniczego drogi wiodącej do pokoju. Ta droga wiedzie poprzez:

- Budowanie w sobie wewnętrznego pokoju.
- Dokonywanie podstawowych wyborów moralnych.
- Wnoszenie swojego twórczego wkładu w społeczeństwo.
- Dostarczanie nowych rozwiązań starych problemów.
- Budowanie nowej cywilizacji opartej na braterskiej solidarności⁹⁷.

⁹⁴ Zob. Jan Paweł II, *Homilia podczas Mszy św. na zakończenie VIII Światowego Dnia Młodzieży*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 278.

⁹⁵ Jan Paweł II, *Orędzie na XVIII Światowy Dzień Pokoju 1.01.1985*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 51.

⁹⁶ Zob. Jan Paweł II, *Orędzie na XVIII Światowy Dzień Pokoju 1.01.1985*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 52.

⁹⁷ Zob. Jan Paweł II, *Orędzie na XVIII Światowy Dzień Pokoju 1.01.1985*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt.

Jednocześnie wzywa do odwagi, wyzbywania się lęków: „Nie lękajcie się! Nie lękajcie się waszej młodości i waszych głębokich pragnień szczęścia, prawdy, piękna i trwałej miłości!”⁹⁸. Podkreśla, że przyszłość pokoju znajduje się w sercach ludzi młodych, i zobowiązuje do budowania pokoju. Wskazuje jednocześnie swego rodzaju czynniki warunkujące budowanie tej wielkiej wartości. Są nimi:

- Wyprowadzanie historii z popełnianych błędów.
- Głębokie zaufanie człowiekowi.
- Zaufanie wielkości ludzkiemu powołaniu.
- Wypełnianie powołania w duchu poszanowania prawdy, godności osobowej i nienaruszalnych praw osoby ludzkiej⁹⁹.

Punktem wyjścia budowania pokoju czyni podstawę antropologiczną koncepcji człowieka. Odpowiedź na pytania, kim jest człowiek i kim jest Bóg, złączona razem, decyduje o sposobie budowania pokoju i sprawiedliwości.

Budowanie pokoju musi mieć mocną podstawę aksjologiczną. Św. Jan Paweł II uzasadnia, że: „Wartości są [...] podstawą, która nie tylko decyduje o waszym życiu, ale także określa linie postępowania i strategię, które budują życie w społeczeństwie. Pamiętajcie też, że nie można oddzielać od siebie wartości osobistych i wartości społecznych. Nie można żyć w niekonsekwencji i wymagać od innych i od społeczeństwa, a samemu prowadzić życie tak, jakby wszystko w nim było dozwolone”¹⁰⁰.

Wartości, które młody człowiek wybierze, warunkują przyszłość, w której wartość pokoju stanie się permanentnym zadaniem. W powyższym kontekście przed młodymi ludźmi św. Jan Paweł II stawia zadania:

- Wyrobić w sobie żywą świadomość wartości życia, by z ufnością je realizować.
- Skierować apel o nawrócenie serca.
- Prowadzić i umacniać dialog w duchu szacunku i realistycznej oceny słusznych wymogów i uprawnionych interesów wszystkich uczestniczących stron.

⁹⁸ Jan Paweł II, *Orędzie na XVIII Światowy Dzień Pokoju 1.01.1985*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 53.

⁹⁹ Zob. Jan Paweł II, *Orędzie na XVIII Światowy Dzień Pokoju 1.01.1985*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 53–54.

¹⁰⁰ Jan Paweł II, *Orędzie na XVIII Światowy Dzień Pokoju 1.01.1985*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 56.

- Traktować pokój jako własną sprawę, ogarniając cały świat.
- Wnosić własny wkład w budowanie pokoju w swoim sercu oraz wspólnotach i grupach, w których młody człowiek funkcjonuje, a w przyszłości w szerszych kręgach społecznych¹⁰¹.

Punktem wyjścia dla wartości pokoju jest dar pokoju od Boga przez Chrystusa – Księcia Pokoju. Źródłem pokoju jest Chrystus – Książę Pokoju. Stoi On na straży umysłów i serc młodych ludzi. Pokój staje się wielkim skarbem tylko wówczas, gdy jest dzielony z innymi, gdy jest realizowany, gdy młody człowiek angażuje się w dzieło pokoju i sprawiedliwości¹⁰². Św. Jan Paweł II wyjaśnia, że Chrystus jest centrum życia człowieka, korzeniem jego wiary, uzasadnieniem nadziei i źródłem jego miłości¹⁰³. Wzywa, by umocnieni wiarą w Zmartwychwstałego Chrystusa młodzi słyszeli wezwania, by bez lęku i wahania otworzyli drzwi swojego życia na przyjęcie słowa i odważnie to słowo głosili poprzez codzienne świadectwo o słowie, które ma moc zbawczą. W ten oto sposób św. Jan Paweł II przypisuje młodym rolę uczestników Nowej Ewangelizacji i wzywa do jej wypełniania. „Drodzy przyjaciele, pozwólcie się porwać Chrystusowi, przyjmijcie Jego wezwanie i idźcie za Nim. Idźcie i głosicie Dobrą Nowinę odkupienia (por. Mt 28, 19); czyńcie to z radością w sercu i stawajcie się głosicielami nadziei w świecie wystawianym często na pokusę rozpacz; głosicielami wiary w świecie, który wydaje się czasem ulegać niedowiarstwu; głosicielami miłości pośród wydarzeń każdego dnia, często zdeterminowanych przez logikę nieokiełznanego egoizmu”¹⁰⁴.

W przyjęciu funkcji głosicieli Słowa Bożego upatruje czynnika budującego pokój na świecie. „Jeśli staniecie się żarliwymi głosicielami Słowa, które zbawia, i świadkami paschalnej radości, będziecie także budowniczymi pokoju w świecie”¹⁰⁵.

¹⁰¹ Zob. Jan Paweł II, *Orędzie na XVIII Światowy Dzień Pokoju 1.01.1985*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 57–58.

¹⁰² Zob. Jan Paweł II, *Orędzie na XVIII Światowy Dzień Pokoju 1.01.1985*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 59–60.

¹⁰³ Zob. Jan Paweł II, *Orędzie na IX Światowy Dzień Młodzieży*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 101.

¹⁰⁴ Jan Paweł II, *Orędzie na IX Światowy Dzień Młodzieży*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 104.

¹⁰⁵ Jan Paweł II, *Orędzie na IX Światowy Dzień Młodzieży*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt.

Św. Jan Paweł II wzywa do ofiarowania Panu skarbcza młodości, idąc za Nim w miłości i odpowiadając na jego wezwanie poprzez modlitwę, wdzięczną miłość do Niego, wyznaczanie Mu pierwszego miejsca w życiu, adorację Chrystusa.

W ten sposób ukazuje fundament przyszłego własnego indywidualnego życia i budowania bardziej sprawiedliwego i solidarnego świata¹⁰⁶. Wyjaśnia przy tym, że: „Jezus jest Księciem Pokoju, źródłem przebaczenia i pojednania, On może uczynić braćmi wszystkich członków rodziny ludzkiej”¹⁰⁷.

Papież wzywa młodych, by „z wiarą w Chrystusa osobiście zaangażowali się w budowanie narodu, braci, dzieci jednego Ojca, który jest w niebie, ażeby w ten sposób urzeczywistnić owo dążenie do pojednania narodowego”¹⁰⁸. Zadania te mają charakter globalny. Odnoszą się do tu, teraz, w przyszłości; w przestrzeni lokalnej, regionalnej, narodowej, międzynarodowej, światowej.

Św. Jan Paweł wzywa młodych: „Trzeba, abyście wchodzili na wielkie drogi historii nie tylko tu, w Europie, ale na wszystkich kontynentach i wszędzie stawali się świadkami Chrystusowych błogosławieństw. «Błogosławieni, którzy wprowadzają pokój, albowiem oni będą nazwani synami Bożymi» (Mt 5, 9)”¹⁰⁹.

W aspekcie zadań w wymiarze globalnym Papież w centrum stawia *miłość Boga i dawanie świadectwa tej Miłości*, którym jest braterska komunია. W tym względzie wzywa do podjęcia zadania budowania w sobie gotowości oddawania swego życia, aby zmienić bieg dziejów. Przekonuje, że świat potrzebuje młodych ludzi, ich młodości przepelnionej radością i służbą, czystością serca, pełnego oddania dla drugiego człowieka, społeczeństwa. Wskazuje, że w ten sposób młodzi ludzie są w stanie budować nowe społeczeństwo, które będzie się cechowało sprawiedliwością, braterskością, dziedzictwem wartości chrześcijańskich; będzie społeczeństwem „z ludzką twarzą”, będzie cywilizacją miłości¹¹⁰. Stawia czytelne zadania: „Macie zmieniać i poprawiać smak historii

¹⁰⁶ Zob. Jan Paweł II, *Orędzie na XX Światowy Dzień Pokoju*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 163.

¹⁰⁷ Jan Paweł II, *Orędzie na XX Światowy Dzień Pokoju*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 163.

¹⁰⁸ Jan Paweł II, *Przemówienie – spotkanie rozpoczynające II Światowy Dzień Młodzieży 11.04.1987*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 186.

¹⁰⁹ Jan Paweł II, *Przemówienie powitalne 14.08.1994*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 227.

¹¹⁰ Zob. Jan Paweł II, *Homilia podczas Mszy św. w Niedzielę Palmową 31.03.1985*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 192.

ludzkiej. Waszą wiarą, nadzieją i miłością, waszą inteligencją, niezłomnością i wytrwałością powinniście harmonizować świat, w którym żyjemy”¹¹¹.

Wskazuje na konieczność obrony ideałów braterstwa i miłości, które sprawiają, że: „Nasz świat stanie się bardziej ludzki, bardziej sprawiedliwy i solidarny”¹¹².

Papież wzywał młodych do świadectwa miłości do życia jako daru Bożego, jego obrony i sprzeciwu wobec jego niszczenia. Podkreślał, że: „Życie jest talentem powierzonym nam, abyśmy go przemieniali, pomnażali, czyniąc z niego dar dla innych”¹¹³.

W tym procesie budowania lepszego świata ważną rolę pełni *otwarcie się na Ducha Świętego*; ducha mądrości i rozumu; ducha rady i męstwa, ducha wiedzy, pobożności i bojaźni Pańskiej¹¹⁴.

Papież wzywał młodych: „Przyjmijcie Ducha Świętego! Przeniknięci mocą, która od Niego pochodzi, stawajcie się budowniczymi nowego świata: świata innego, opartego na prawdzie, sprawiedliwości, na solidarności, na miłości”¹¹⁵.

Społeczeństwo przyszłości budowane przez młodych ludzi ma być społeczeństwem dynamicznie poszukującym sposobów budowania sprawiedliwości, zgody, solidarności i pokoju. Warunku budowania takiego społeczeństwa upatrywał w urzeczywistnianiu takich wartości, jak: „pełna wolności religijna, poszanowanie osobowego wymiaru rozwoju, ochrona praw człowieka do życia poczynając od momentu poczęcia aż do naturalnej śmierci, troska o rozwój i umacnianie rodziny, dowartościowanie kulturowych odrębności dla wzajemnego ubogacania się wszystkich ludzi, ochrona równowagi naturalnego środowiska, które coraz bardziej bywa zagrożone”¹¹⁶.

¹¹¹ Jan Paweł II, *Homilia podczas Mszy św. na zakończenie XVII Światowego Dnia Młodzieży*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 374.

¹¹² Jan Paweł II, *Przemówienie powitalne 14.08.1991*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 229.

¹¹³ Jan Paweł II, *Orędzie na XI Światowy Dzień Młodzieży*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 107.

¹¹⁴ Zob. Jan Paweł II, *Homilia podczas Mszy św. na zakończenie VI Światowego Dnia Młodzieży*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 240.

¹¹⁵ Jan Paweł II, *Homilia podczas Mszy św. na zakończenie VI Światowego Dnia Młodzieży*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 240.

¹¹⁶ Jan Paweł II, *Homilia podczas Mszy św. na zakończenie VI Światowego Dnia Młodzieży*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 242.

Wartość młodego człowieka, wartość jego młodości św. Jan Paweł II wpisuje w misję Kościoła, upatrując w młodych nadziei Kościoła. Przypisując młodym ludziom misję i posłannictwo, wyjaśnia, że uzasadnienie pokładanej nadziei dla Kościoła i jego globalnej funkcji znajduje się w:

- pragnieniu w sercach młodzieży prawdziwego braterstwa wszystkich ludzi, bez podziałów i dyskryminacji;
- mocy modlitwy *Ojcze nasz*, która jest w młodzieży, a tym samym mocą ludzkiego braterstwa;
- pragnieniu walki ze złem w jego różnorodnych rozmiarach;
- trwaniu młodych w nauce Bożej¹¹⁷.

Podstawowymi zadaniami młodych ludzi jest:

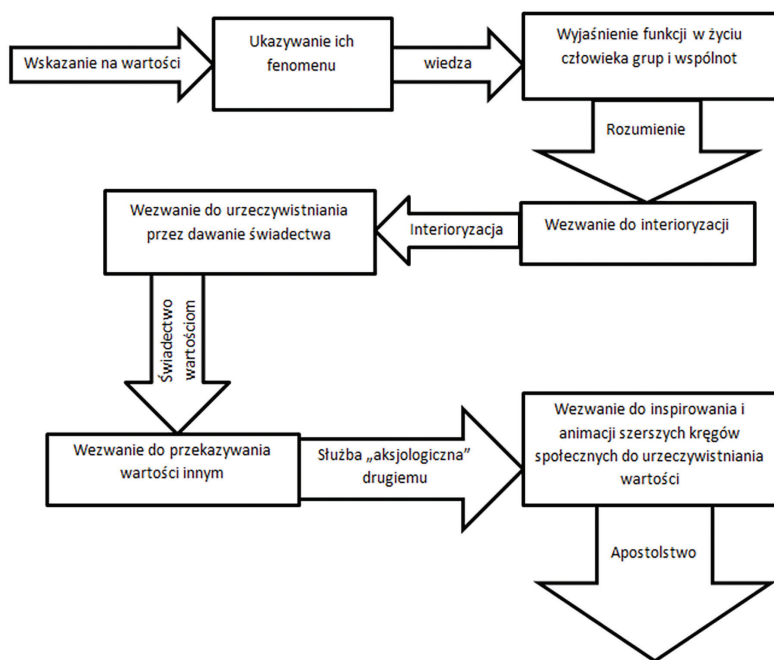
- Nieść Ewangelię na drogi całego świata;
- Ukazywać piękno spotkania z Bogiem;
- Czynić ziemię bardziej gościnną dla innych, na której zapanuje pokój, sprawiedliwość, braterstwo i umacniać te wartości w dynamicznie rozwijającym się społeczeństwie;
- Być prorokami życia, miłości, radości.

Dydaktyczne aspekty wychowania ku wartościom

Wyniki analizy przedstawionych dokumentów wskazują na ogniwa strukturalne procesu wychowania ku wartościom, zaoferowanego przez św. Jana Pawła II młodzieży.

Ten proces można ująć w formie schematu.

¹¹⁷ Zob. Jan Paweł II, *List apostolski do młodych całego świata z okazji międzynarodowego roku młodzieży*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 45–50.

Rys. 2. Ogniwa procesu wychowania ku wartościom (opracowanie własne)

Wychowanie to zawiera edukację aksjologiczną, kształcenie aksjologiczne integralnie związane z formacją młodego człowieka. Posiada podstawę teologiczną i antropologiczną, wymiar indywidualny i społeczny. Jest wychowaniem przez cele w perspektywie celu ostatecznego, którym jest zdążanie i osiągnięcie świętości. Jest wychowaniem przez zadania:

- Poznawanie wartości Boga i człowieka oraz przestrzeni wartości, które warunkują budowanie tej podstawowej wspólnoty;
- Rozumienie wartości i ich funkcji w życiu jednostkowym i społecznym.
- Interioryzacja wartości.
- Urzeczywistnianie wartości.
- Dawanie świadectwa.
- Animacja innych do urzeczywistniania wartości.
- Autoformacja i formacja innych poprzez apostołstwo.

Struktura procesu wychowania ku wartościom w nauczaniu św. Jana Pawła II, cele tego wychowania, wezwania i zadania, jakie stawia młodzieży, implikują strategie i metody, które stosuje w swoim nauczaniu.

Podstawową strategią jest strategia świadectwa, która polega na wywołaniu w młodych ludziach mechanizmu identyfikacji poprzez przyjęcie cech drugiej osoby; utożsamiania się z tą osobą, przyjęcia i włączenia w swoje życie jej cech. Dzięki tej osobie wzór osobowy staje się czynnikiem poznawania urzeczywistniania wartości i dawania innym świadectwa swoim życiem¹¹⁸.

Należy przy tym podkreślić, że św. Jan Paweł II był dla młodzieży wzorem dawania świadectwa urzeczywistniania własnej hierarchii wartości. Wzywał młodzież do naśladowania Chrystusa oraz Jego Matki i dawania świadectwa wiary, nadziei i miłości. Jako wzory do naśladowania stawiał świętych. W ujęciu św. Jana Pawła II dawanie świadectwa ma być procesem ciągłym, permanentnym, przekraczającym przestrzenie społeczne, sytuacje trudne.

Można zaryzykować stwierdzenie, że św. Jan Paweł II tworzy swoistą teorię społecznego uczenia się w wymiarze ewangelicznym, chrześcijańskim (zagadnienie wymaga szczegółowego opracowania – charakter materiału nie pozwala na szczegółową analizę).

Na uwagę zasługuje strategia stymulacji, która sprowadza się do dynamizowania i ukonkretniania działań, które wspomogą młodego człowieka w pogłębieniu namysłu nad wartościami, na które jest on już wrażliwy¹¹⁹, odważnego ich realizowania i dawania im świadectwa innym, inspirując do ich poznawania, interioryzacji, urzeczywistniania i inspirowania innych do tego procesu. Strategia stymulacji znajduje swój wyraz w inspirowaniu innych do podejmowania przez młodzież zadań „nowej ewangelizacji” i apostołstwa. U podstaw tych dwóch zadań stawianych przez św. Jana Pawła II znajduje się świadectwo urzeczywistniania w swoim życiu wartości Boga i człowieka.

Na uwagę zasługuje stosowanie strategii dysonansu, która „polega na wykorzystaniu przykrego doznania emocjonalno-poznawczego, które wynika z braku spójności pomiędzy tym, co dana jednostka dotychczas sądziła i przeżywała, a jej obecną sytuacją lub sferą pragnień i marzeń”¹²⁰.

Ukazując świat wartości, św. Jan Paweł II nie czyni tego tylko w perspektywie idealistycznej. Wskazuje na zagrożenia, antywartości. W Orędziu na III Światowy Dzień Młodzieży powiedział: „Światem, w którym żyjemy, wstrząsają rozmaite kryzysy, a wśród nich jednym z najbardziej niebezpiecznych jest zagubienie sensu życia. Wielu współczesnych nam ludzi utraciło prawdziwy

¹¹⁸ Zob. M. Nowak, *Podstawy pedagogiki otwartej. Ujęcie dynamiczne w inspiracji chrześcijańskiej*, Lublin 1999, s. 424.

¹¹⁹ Zob. M. Nowak, *Podstawy pedagogiki otwartej...*, dz. cyt., s. 424–425.

¹²⁰ M. Nowak, *Podstawy pedagogiki otwartej...*, dz. cyt., s. 423.

sens życia i szuka jego namiastek w niepojętym konsumizmie, narkotykach, alkoholu lub erotyzmie. Szukają szczęścia, a znajdują smutek, pustkę w sercu, a nierzadko rozpacz¹²¹. Ukazując przestrzeń antywartości, stwarza szansę wartościowania siebie według zgubnych kryteriów rozwojowych i odkrycia wewnętrznej niezgodności w systemie wartości, przeżycia rozdźwięku między aktualnym stanem aksjologicznym a pożądanym w perspektywie wartości osoby ludzkiej i jej celu ostatecznego.

Jak zostało już zaznaczone, wychowanie ku wartościom w nauczaniu św. Jana Pawła II łączy w sobie edukację aksjologiczną i kształcenie aksjologiczne, stąd wypływają określone metody dydaktyczne i wychowawcze.

W swoim nauczaniu posługuje się metodami podającymi, stosując objaśnienia i wyjaśnienia, wzbogacając je opisem sytuacji, opowiadaniem, anegdotą.

Stosuje metody problemowe, zwłaszcza wykład problemowy i elementy wykładu konwersatoryjnego.

Wśród metod aktywizujących stosuje metodę przypadków, metodę sytuacyjną. Odwołuje się przy tym do warstwy duchowej młodych ludzi, do ich głębi serca, do ich potencjału intelektualnego, do wielkiego potencjału młodości – jej mocy i siły.

Jako podstawową metodę wychowania stosuje dialog z młodymi, dialog pełen zrozumienia młodych ludzi, podstawą którego jest wiara św. Jana Pawła II, że młodzi potrafią włączyć w „Boży projekt” swój projekt życia.

Na uwagę zasługują stosowane przez św. Jana Pawła II inne metody wychowania. Są to metody wpływu osobistego: modelowania, metoda zadaniowa, perswazji¹²².

W metodzie modelowania centralną pozycję zajmuje naśladowanie Chrystusa jako wzoru osobowego do naśladowania dla każdego chrześcijanina i włączenie Jego doświadczenia życiowego – Jego historii życia – we własne życie w wymiarze indywidualnym i społecznym. Można też mówić o modelowaniu „wtórnym” poprzez dawanie przez młodzież świadectwa swojego życia prawdziwego chrześcijanina i bycie wzorem do naśladowania dla innych. Stosując tę metodę, św. Jan Paweł II okazywał młodzieży zrozumienie dla problemów, z jakimi się spotykają, zaufanie, serdeczność, pokładaną nadzieję, że będą budować projekt życia prawdziwego chrześcijanina.

¹²¹ Jan Paweł II, *Orędzie na III Światowy Dzień Młodzieży*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 68.

¹²² Por. K. Konarzewski, *Podstawy oddziaływań wychowawczych*, Warszawa 1987, s. 121; por. także M. Łobocki, *Teoria wychowania w zarysie*, Kraków 2008.

Szczególnie miejsce zajmuje metoda zadaniowa. Spektrum głównych zadań obejmuje zadania poznawcze, społeczne, religijne, samowychowawcze, formacyjne. Realizację tych zadań widział św. Jan Paweł II w związku z problemami egzystencjalnymi i inspirował do samodzielnego ich rozwiązywania poprzez uczestnictwo w nich i wysiłek. Metoda zadaniowa sprowadzała się do powierzenia zadań prowadzących do konstruktywnych zmian w rozwoju, w świetle integralnego rozwoju, urzeczywistniania własnej, lecz właściwej hierarchii wartości, samowychowania, autoformacji, uczestnictwa w przestrzeni społecznej.

Stosując metodę perswazyjną, św. Jan Paweł II przede wszystkim nakłaniał młodzież do rozwoju moralnego i duchowego poprzez podejmowanie zadań moralnie wartościowych – czynów. Uświadamiał młodzieży zakres obowiązków w wymiarze integralnego rozwoju – we wszystkich sferach ich życia: biologicznej, psychicznej, społecznej, kulturowej, światopoglądowej. Należy podkreślić, że w stosowaniu metody perswazji św. Jan Paweł II okazywał młodym wielką troskę, braterską przyjaźń, solidarność, a nade wszystko miłość.

Nauczanie św. Jana Pawła II skierowane do młodzieży podstawą programu wychowawczo-dydaktycznego szkoły

W kontekście wychowania ku wartościom w nauczaniu skierowanym do młodzieży powstaje szereg pytań dotyczących programu wychowawczo-dydaktycznego szkoły i klasy szkolnej, głównie:

- Jakie należy postawić cele wychowawczo-dydaktyczne?
- Jakie zagadnienia z tego nauczania powinny być „rdzeniem” programu?
- Jakie metody wychowawczo-dydaktyczne należy stosować?
- Jaka powinna być rola nauczyciela?
- Jakie postawy powinien przejawiać nauczyciel?

Poniżej zostanie, w skrótovej formie podjęta próba odpowiedzi na powyższe pytania.

Pytania o cele wychowawczo-dydaktyczne to pytania o młodego człowieka: kim jest, jakim powinien się stawać, jaki jest jego ostateczny cel, w jaki sposób powinien do tego celu zmierzać.

Pierwszym i podstawowym celem jest *przyjęcie i zrozumienie przez wychowanka prawdy o sobie*: jestem osobą stworzoną na obraz i podobieństwo Boże, wiąże się to z przyjęciem i zrozumieniem prawdy o Bogu. Celem więc staje się przyjęcie i zrozumienie, że dwie prawdy, o człowieku i Bogu, są ze sobą nierozzerwalnie związane.

Te prawdy implikujące nadrzędny cel wychowawczo-dydaktyczny stanowią źródło kolejnych celów:

- Zrozumienie istoty ludzkiej i jej przymiotów.
- Zrozumienie istoty człowieczeństwa jako daru i zadania.
- Zaangażowanie w pracę nad sobą.
- Zaangażowanie w rozwijanie swojego człowieczeństwa przez urzeczywistnianie wartości, działania moralnie wartościowe; zgłębianie wiary w Boga; życie w Komunii z Bogiem; odkrywanie i wypełnianie swojego powołania.

W kontekście powyższych celów ważnym celem warunkującym realizację wyżej wskazanych jest *zdobywanie wiedzy o wartościach*, rozumienie ich istoty i funkcji w życiu indywidualnym i społecznym, wybór wartości, zbudowanie własnej i właściwej ich hierarchii, zaangażowanie się w jej urzeczywistnianie, stawanie się świadkiem i „apostołem” tej hierarchii w mniejszych i większych społecznościach. Zaangażowanie na rzecz wartości stanowi podstawę aksjologiczną realizowania warstwy teleologicznej programu wychowawczo-dydaktycznego.

Ważnym celem jest rozwój społeczno-moralny młodego człowieka. Implikuje on następujące cele:

- Poszanowanie drugiego człowieka, jego godności osobowej.
- Wyrażanie troski o człowieka.
- Przejawianie solidarności i odpowiedzialności za drugiego.
- Służba drugiemu i obdarzanie miłością.
- Zaangażowanie w podejmowanie działań moralnie wartościowych.
- Zaangażowanie w budowanie wspólnot; uczestnictwo w podejmowaniu zadań w służbie drugiemu człowiekowi i Bogu.
- Animacja szerszych kręgów społecznych do budowania projektu życia na miarę wartości osoby ludzkiej.

Trzeci nadrzędny cel odnosi się do warstwy światopoglądowej/religijnej.

Zasadniczym celem staje się *zgłębianie wiary w Boga w Trójcy Jedynej*. Ten cel implikuje:

- Poznanie wartości religijnych.
- Uczynienie Jezusa Chrystusa wzorem osobowym do naśladowania.
- Naśladowanie Jezusa swoim życiem poprzez: przestrzeganie przykazań zawartych w Dekalogu, przystępowanie do sakramentów świętych, modlitwę, powierzanie swojego życia Chrystusowi i Jego Matce, stosowanie w swoim życiu nauczania Kościoła.
- Zaangażowanie we własną formację.
- Zaangażowanie we wspólnotę Kościoła w różnych formach organizacyjnych.

Powyżej wskazane cele powinny znaleźć wymiar bardziej szczegółowy, zależnie od koncepcji pracy wychowawczo-dydaktycznej.

Ważnym ogniwem strukturalnym programu wychowawczo-dydaktycznego są zagadnienia, wokół których będzie przebiegać praca nauczycieli i uczniów. Rejestr głównych zagadnień, które św. Jan Paweł II uwzględnił w swoim nauczaniu skierowanym do młodzieży, może/powinien obejmować następujący zakres:

- Bóg – człowiek – wartość człowieka – wartość Boga i wartość człowieka.
- Człowiek jako osoba.
- Przymioty osoby ludzkiej pierwszą strukturą wartości i zadań.
- Samowychowanie i autoformacja jako zadanie.
- Człowiek + wartości = projekt życia.
- Czyn człowieka: wymiar indywidualny, społeczno-kulturowy i religijny.
- Człowiek wobec drugiego człowieka – rodzina – społeczeństwo – Ojczyzna – Europa – rodzina ludzka.
- Powinności – zadania – obowiązki – sens służby – sens życia.
- Człowiek wobec globalnych problemów – poszanowanie ludzkiego życia – ekologia – cywilizacja miłości i życia.
- Projekt Boga – projekt życia człowieka.
- Droga człowieka do jego ostatecznego celu.

Powyżej wskazane zagadnienia stanowią „rdzenie” zagadnień szczegółowych. Ich zakres powinien być przedmiotem analiz i ustaleń przez wszystkie podmioty szkoły: nauczycieli, uczniów, rodziców. Należy również podkreślić, że zestaw zagadnień nie jest zamknięty, można go rozbudować o inne zagadnienia.

Skuteczność realizacji wskazanych celów odniesionych do zagadnień warunkowana jest doborem odpowiednich metod nauczania, przyjętej przez nauczycieli roli i przejawianych postaw.

W świetle nauczania św. Jana Pawła II wiodącą metodą jest *dialog z uczniami*, którego treścią są wartości, stosunek młodego człowieka do wartości, zaangażowanie na rzecz urzeczywistniania własnej i właściwej hierarchii wartości, projekt własnego życia jako chrześcijanina. Ten dialog musi być oparty na prawdzie o człowieku i Bogu. Przebiegający w duchu poszanowania ucznia, zaufania, życzliwości, solidarności, troski, pragnienia integralnego rozwoju ucznia i osiągnięcia ostatecznego celu i szczęścia¹²³.

„Duch” metody dialogu powinien przenikać inne metody nauczania o wartościach/ edukacji aksjologicznej i wychowania ku wartościom. Stosowane metody nauczyciela powinny zawierać spektrum metod stosowanych w nauczaniu św. Jana Pawła II. Są nimi:

¹²³ Zob. S. Dziekoński, *Wychowanie do wartości w świetle nauczania Jana Pawła II, w: Wartości – człowiek – wychowanie. Aksjologia w europejskich systemach edukacyjnych*, red. M. Czarnecka, A. Graczyk, J. Michalski, Warszawa 2019, s. 283.

- Podające metody nauczania: objaśnienie i wyjaśnienie, opis sytuacji, opowiadanie, anegdota, praca z tekstem.
- Metody problemowe: wykład problemowy i konwersatoryjny.
- Metody aktywizujące: metoda przypadków i metoda sytuacyjna¹²⁴.

Wskazane jest, by do tych metod nauczyciel dołączył inscenizację, gry dydaktyczne, seminarium, różne odmiany dyskusji dydaktycznej. W pracy nauczyciela nie powinno zabraknąć ważnych metod edukacji aksjologicznej, jakimi są metody eksponujące: film, sztuka teatralna, ekspozycja, drama.

Na uwagę zasługują metody praktyczne: ćwiczenia przedmiotowe, a nade wszystko metoda projektów, która może być, zależnie od jej celów, stosowana jako metoda dydaktyczna i metoda wychowawcza.

Znaczącymi wychowawczo mogą być projekty służby społecznej, projekty samowychowawcze i formacyjne, mające charakter indywidualnych programów. Szczególnego znaczenia nabierają projekty zorientowane na budowanie nowych wspólnot religijnych – tak bardzo potrzebnych współczesnej szkole – pogłębianego życia religijnego szkoły i klasy. Istotnego znaczenia nabierają projekty badawcze, których celem jest poznanie stosunku młodych ludzi do wartości, ich urzeczywistniania i ich znaczenia dla integralnego rozwoju, efektów i konsekwencji odwrotu od prawdziwych wartości.

Stosując w doborze metod kryterium konsekwencji, nauczyciel powinien stosować metody wychowania św. Jana Pawła II – wpływu osobistego, modelowania, metodę zadaniową, perswazji. Stosowaniu tych metod musi przyświecać afirmacja osoby, poczucie odpowiedzialności za ucznia, za siebie, za własną pracę, solidarność, poświęcenie dla dobra rozwoju człowieczeństwa w młodym człowieku, pokora.

Punktem wyjścia w pracy wychowawczo-dydaktycznej nauczyciel powinien uczynić wartość młodości, jej potencjał rozwojowy oraz wartość człowieka „zakotwiczoną” w Bogu przez akt stworzenia na obraz i podobieństwo Boże. Ono warunkuje poznanie/poznawanie przez młodych ludzi siebie i urzeczywistnianie siebie, osiąganie dojrzałości osobowościowej i pełni człowieczeństwa.

Przyjęcie tej generalnej podstawy aksjologicznej implikuje zadania dla nauczyciela. Pierwszym z nich jest przekazywanie prawdy: Bóg jest pierwszą i podstawową wartością oraz wspomaganie wychowanków w przyjęciu tej wartości, jej zrozumieniu, interioryzacji, odkrywaniu jej funkcji w życiu tu, teraz i w przyszłości oraz budowaniu swojego życia w relacji z Bogiem.

Ważnym zadaniem jest towarzyszenie wychowawcy w tej wędrówce do Boga i z Bogiem. To towarzyszenie musi być wiarygodne, autentyczne. Jego pierw-

¹²⁴

Zob. F. Bereźnicki, *Dydaktyka kształcenia ogólnego*, Kraków 2007, s. 265.

szym warunkiem jest dawanie świadectwa przez nauczyciela. Nauczyciel musi być wzorem do naśladowania w urzeczywistnianiu własnej i właściwej hierarchii wartości prowadzącej do pełni człowieczeństwa. By tak się stało, wyrasta zadanie zgłębiania wiedzy aksjologicznej, nabieranie właściwego stosunku do wartości, podejmowanie czynów, budowanie projektu życia na Boga. W tym dawaniu świadectwa jego „rdzeń” stanowi „jedność postawy, zachowań i czynów”¹²⁵.

Podstawowym zadaniem jest okazywanie miłości wychowawczej wyrażanej w otwartej postawie wobec wychowanka, okazywanie mu zrozumienia i troski, gotowości służenia mu pomocą w każdej jego trudnej sytuacji i „przytulenie go do serca”, ukazywanie mu horyzontu nadziei, afirmowanie jego wartości jako osoby i wartości jego młodości¹²⁶. W tej postawie miłości nie może zabraknąć stawiania rozsądnych wymagań, uczenia dyscypliny, ukazywania zagrożeń zewnętrznych i wewnętrznych, wskazywania konstruktywnych rozwiązań, wykazywania cierpliwości i zaufania. Praca pedagogiczna nauczyciela powinna mieć charakter spotkania dwóch osób – nauczyciela i ucznia, spotkania dwóch godności osobowych, dwóch podmiotów¹²⁷.

Ważnym zadaniem nauczyciela jest budzenie wrażliwości moralnej, inteligencji moralnej, oceniające wartościowanie budowania dobra i odwrotu od zła swoich wychowanków. W powyższym kontekście wyrasta zadanie wspomagania wychowanków w ocenie prawdziwości i prawości własnego sumienia. Ważną kwestią jest wspomaganie młodych ludzi w zrozumieniu, że „sumienie, poprzez wartość moralną, wyciska najwyraźniejszą pieczęć w życiu pokoleń, na historii i na kulturze ludzkich środowisk, społeczności, narodów i całej ludzkości”¹²⁸.

Zadaniem nauczyciela staje się ofiarowanie swoim uczniom swej wiedzy i mądrości, odwagi i doświadczenia, towarzyszenie im w poszukiwaniu sensu życia. Nauczyciel musi zdać sobie sprawę, że jego uczniowie posiadają szczególne „zapotrzebowanie” na wzór człowieczeństwa: na jego pełnię, prostotę, przejrzystość; na wzór człowieczeństwa realizowany w codziennym życiu. Poprzez swój wzór, swoje świadectwo oraz sztukę pracy wychowawczo-pedagogicznej powinien:

¹²⁵ S. Dziekoński, *Wychowanie do wartości...*, dz. cyt., s. 282.

¹²⁶ Zob. M.F. Szymańska, *Miłość wychowawcza*, w: *Encyklopedia aksjologii pedagogicznej*, red. K. Chałas, A. Maj, Radom 2016, s. 599–603.

¹²⁷ Zob. S. Dziekoński, *Wychowanie do wartości...*, dz. cyt., s. 284.

¹²⁸ Jan Paweł II, *List apostolski do młodych całego świata z okazji międzynarodowego roku młodzieży*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 21.

- Uczyć wiary w Boga i człowieka.
- Ukazywać drogi łączące z Bogiem.
- Uczyć budować w sobie prawdziwą wolność i właściwe jej używanie, żywą wiarę, miłość i nadzieję.
- Wspomagać w rozwijaniu talentów i oddawaniu swojej inteligencji, swojego entuzjazmu na służbę życiu.
- Ukazywać zagrożenia zewnętrzne i wewnętrzne dla młodego człowieka i uczyć wydobywania się z grzechów i niemocy, wydobywania z błędów i trudnych sytuacji, chronić przed lekceważeniem życia i tego wszystkiego, co stanowi zagrożenie dla integralnego rozwoju.
- Wspomagać w wydobywaniu się z samotności i rozpacz.
- Ukazywać drogi ratowania świata od przemocy i wielorakich totalitaryzmów.
- Wspomagać młodych w budowaniu swojego życia, by przyniosło ewangeliczne owoce.
- Wspomagać w przyjęciu i realizowaniu swojego powołania.
- Wspomagać w wychodzeniu do ludzi z darem i bogactwem swej młodości, z odwagą i męstwem.
- Uczyć odpowiedzialności za siebie, za drugiego człowieka, za wspólnoty, w których żyje i funkcjonuje, oraz za świat.
- Uczyć odwagi bycia „apostołem” wartości, przyszłością rodziny, Kościoła i świata; przyszłością kultury i cywilizacji opartej na prawach Bożych.
- Wzbudzać ducha pojednania i przebaczenia¹²⁹.

Rzecz w tym, by nauczyciel wspomagał swoich uczniów w rozpoznaniu, jak ważnym zadaniem jest szukanie prawdy o życiu autentycznie chrześcijańskim i o własnej drodze życiowej, co wiąże się ze znalezieniem swojego celu, przeznaczenia i podjęcia racjonalnej walki o jego realizację. Ważnym zadaniem w tym względzie jest wspomaganie młodych ludzi w odkrywaniu w sobie zdolności do dobra, a tym samym drogi do osiągnięcia prawdziwego szczęścia; realizowania powołania do miłości, do służby Bogu i ludziom w miłości i przez miłość.

W realizacji powyżej wskazanych zadań zawiera się funkcja nauczyciela jako:

- mistrza,
- troskliwego opiekuna uczniów,
- przewodnika i towarzysza w ich młodzieńczej drodze.

¹²⁹

Por. Jan Paweł II, *Akt zawierzenia młodzieży świata Matce Bożej 15.08.1991*, w: *Jan Paweł II do młodzieży...*, dz. cyt., s. 244–246.

Podsumowanie

Wychowanie ku wartościom w nauczaniu św. Jana Pawła II ma obiektywną wartość. Posiada kontekst teologiczny i antropologiczno-etyczny oraz ukazuje młodemu człowiekowi przestrzeń prawdy, dobra i piękna w tym kontekście. Jest wychowaniem integralnym, obejmującym wszystkie warstwy życia i funkcjonowania. Jest wychowaniem personalistyczno-egzystencjalnym. Łączy w sobie wychowanie osobowe, wychowanie intelektualne, moralno-społeczne, kulturowe i religijne. Jest zakotwiczone w tradycji i Słowie Bożym¹³⁰. Można go określić jako sztukę obdarzania człowieczeństwem, potencjałem osobowym i potencjałem aksjologicznym.

„Rdzeniem” tego wychowania jest wzór osobowy i obdarowanie się człowieczeństwem – doświadczaniem wartości i doświadczaniem aksjologicznym, świadectwo wartościom.

Można w tym względzie wskazać następujące wzory osobowe:

- Wzór Jezusa Chrystusa, Jego Matki i świętych.
- Wzór osobowy św. Jana Pawła II.
- Wzór osobowy nauczyciela.
- Pożądaný wzór osobowy ucznia.

Św. Jan Paweł II łączy w sobie naśladowanie wzoru Chrystusa, wzór ucznia Chrystusa i wzór nauczyciela oraz wychowawcy młodzieży. Jak podkreśla ks. Adam Maj, cechuje go „umiejętność godnego przeżywania młodości, odkrywanie swojego powołania, gorliwość zdobywania wiedzy, rozwój talentów, wytrwałość w poszukiwaniu wiedzy, wytrwałość w przeciwnościach losu, kierowanie się wymogami sumienia, miłość do rodziców, rodzeństwa i bliźnich, przyjaźń, przebaczenie, poświęcenie, odwaga, dojrzała wiara, modlitwa i miłość Boga”¹³¹. Do tego należy dodać wielkie zatroskanie o losy młodych ludzi, każdego człowieka, losy narodów i świata. A nade wszystko bezgraniczne zaangażowanie w wypełnianiu swojego powołania, bycie prorokiem wartości gwarantujących osiągnięcie pełni człowieczeństwa.

¹³⁰ Zob. A. Rynio, *Obiektywna wartość pedagogicznego przesłania Jana Pawła II*, w: *Wychowanie ku wartościom w nauczaniu Jana Pawła II*, red. K. Chałas, Lublin–Kielce 2006, s. 21–39. Zob. także A. Rynio, *Integralne wychowanie w myśli Jana Pawła II*, Lublin 2004.

¹³¹ A. Maj, *Jan Paweł II wzorem osobowym wychowania ku wartościom*, w: *Wychowanie ku wartościom w świetle nauczania Jana Pawła II...*, dz. cyt., s. 80.

Przedstawione opracowanie nie wyczerpuje zagadnienia zawartego w temacie pracy. Istnieje pilna potrzeba szczegółowego przeanalizowania podjętych zagadnień w celu włączenia ich w program wychowawczo-dydaktyczny polskiej szkoły. Jednym z ważnych warunków realizacji tego celu jest kształcenie i doskonalenie nauczycieli. Nauczyciele powinni dogłębnie poznać nauczanie św. Jana Pawła II, ze szczególnym uwzględnieniem jego wymiaru pedagogicznego. Ważnym zadaniem w tym względzie jest przestudiowanie teoretycznych dzieł Aliny Rynio i innych autorów. U podstaw doskonalenia nauczycieli winny znaleźć się badania w działaniu, badania projektowo-wdrożeniowe, których przedmiotem będzie nauczanie św. Jana Pawła II. Trzeba mieć nadzieję, że to zadanie zostanie podjęte.

Bibliografia

Bereźnicki F., *Dydaktyka kształcenia ogólnego*, Impuls, Kraków 2007.

Dziekoński S., *Wychowanie do wartości w świetle nauczania Jana Pawła II*, w: *Wartości – człowiek – wychowanie. Aksjologia w europejskich systemach edukacyjnych*, red. M. Czarnecka, A. Gralczyk, J. Michalski, Wyd. MMSW, Warszawa 2019.

Jan Paweł II, *Homilia podczas Mszy św. dla uczestników międzynarodowego forum młodzieży 14.02.1993*, w: *Jan Paweł II do młodzieży (1978–2005). Listy, orędzia, przemówienia, homilie*, Wyd. Pallottinum, Poznań 2005.

Jan Paweł II, *Orędzie na V Światowy Dzień Młodzieży*, w: *Jan Paweł II do młodzieży (1978–2005). Listy, orędzia, przemówienia, homilie*, Wyd. Pallottinum, Poznań 2005.

Jan Paweł II, *Orędzie na VI Światowy Dzień Młodzieży*, w: *Jan Paweł II do młodzieży (1978–2005). Listy, orędzia, przemówienia, homilie*, Wyd. Pallottinum, Poznań 2005.

Jan Paweł II, *Akt zawierzenia młodzieży świata Matce Bożej 15.08.1991*, w: *Jan Paweł II do młodzieży (1978–2005). Listy, orędzia, przemówienia, homilie*, Wyd. Pallottinum, Poznań 2005.

Jan Paweł II, *Homilia na Niedzielę Palmową 15.04.1984*, w: *Jan Paweł II do młodzieży (1978–2005). Listy, orędzia, przemówienia, homilie*, Wyd. Pallottinum, Poznań 2005.

Jan Paweł II, *Homilia podczas Mszy św. na zakończenie VI Światowego Dnia Młodzieży*, w: *Jan Paweł II do młodzieży (1978–2005). Listy, orędzia, przemówienia, homilie*, Wyd. Pallottinum, Poznań 2005.

Jan Paweł II, *Homilia podczas Mszy św. na zakończenie XVII Światowego Dnia Młodzieży*, w: *Jan Paweł II do młodzieży (1978–2005). Listy, orędzia, przemówienia, homilie*, Wyd. Pallottinum, Poznań 2005.

Jan Paweł II, *Homilia podczas Mszy św. na zakończenie IV Światowego Dnia Młodzieży*, w: *Jan Paweł II do młodzieży (1978–2005). Listy, orędzia, przemówienia, homilie*, Wyd. Pallottinum, Poznań 2005.

Jan Paweł II, *Homilia podczas Mszy św. na zakończenie XII Światowego Dnia Młodzieży 24. 08.1997*, w: *Jan Paweł II do młodzieży (1978–2005). Listy, orędzia, przemówienia, homilie*, Wyd. Pallottinum, Poznań 2005.

Jan Paweł II, *Homilia podczas Mszy św. na zakończenie XV Światowego Dnia Młodzieży 20.08.2000*, w: *Jan Paweł II do młodzieży (1978–2005). Listy, orędzia, przemówienia, homilie*, Wyd. Pallottinum, Poznań 2005.

Jan Paweł II, *Homilia podczas Mszy św. w Niedzielę Palmową 31.03.1985*, w: *Jan Paweł II do młodzieży (1978–2005). Listy, orędzia, przemówienia, homilie*, Wyd. Pallottinum, Poznań 2005.

Jan Paweł II, *List apostolski do młodych całego świata z okazji międzynarodowego roku młodzieży*, w: *Jan Paweł II do młodzieży (1978–2005). Listy, orędzia, przemówienia, homilie*, Wyd. Pallottinum, Poznań 2005.

Jan Paweł II, *Orędzie na III Światowy Dzień Młodzieży*, w: *Jan Paweł II do młodzieży (1978–2005). Listy, orędzia, przemówienia, homilie*, Wyd. Pallottinum, Poznań 2005.

Jan Paweł II, *Orędzie na IV Światowy Dzień Młodzieży*, w: *Jan Paweł II do młodzieży (1978–2005). Listy, orędzia, przemówienia, homilie*, Wyd. Pallottinum, Poznań 2005.

Jan Paweł II, *Orędzie na IX Światowy Dzień Młodzieży*, w: *Jan Paweł II do młodzieży (1978–2005). Listy, orędzia, przemówienia, homilie*, Wyd. Pallottinum, Poznań 2005.

Jan Paweł II, *Orędzie na VII Światowy Dzień Młodzieży*, w: *Jan Paweł II do młodzieży (1978–2005). Listy, orędzia, przemówienia, homilie*, Wyd. Pallottinum, Poznań 2005.

Jan Paweł II, *Orędzie na VIII Światowy Dzień Młodzieży*, w: *Jan Paweł II do młodzieży (1978–2005). Listy, orędzia, przemówienia, homilie*, Wyd. Pallottinum, Poznań 2005.

Jan Paweł II, *Orędzie na XI Światowy Dzień Młodzieży*, w: *Jan Paweł II do młodzieży (1978–2005). Listy, orędzia, przemówienia, homilie*, Wyd. Pallottinum, Poznań 2005.

Jan Paweł II, *Orędzie na XII Światowy Dzień Młodzieży*, w: *Jan Paweł II do młodzieży (1978–2005). Listy, orędzia, przemówienia, homilie*, Wyd. Pallottinum, Poznań 2005.

Jan Paweł II, *Orędzie na XIII Światowy Dzień Młodzieży*, w: *Jan Paweł II do młodzieży (1978–2005). Listy, orędzia, przemówienia, homilie*, Wyd. Pallottinum, Poznań 2005.

Jan Paweł II, *Orędzie na XIV Światowy Dzień Młodzieży*, w: *Jan Paweł II do młodzieży (1978–2005). Listy, orędzia, przemówienia, homilie*, Wyd. Pallottinum, Poznań 2005.

Jan Paweł II, *Orędzie na XIX Światowy Dzień Młodzieży*, w: *Jan Paweł II do młodzieży (1978–2005). Listy, orędzia, przemówienia, homilie*, Wyd. Pallottinum, Poznań 2005.

Jan Paweł II, *Orędzie na XV Światowy Dzień Młodzieży*, w: *Jan Paweł II do młodzieży (1978–2005). Listy, orędzia, przemówienia, homilie*, Wyd. Pallottinum, Poznań 2005.

Jan Paweł II, *Orędzie na XVII Światowy Dzień Pokoju 1.01.1985*, w: *Jan Paweł II do młodzieży (1978–2005). Listy, orędzia, przemówienia, homilie*, Wyd. Pallottinum, Poznań 2005.

Jan Paweł II, *Orędzie na XVIII Dzień Pokoju*, w: *Jan Paweł II do młodzieży (1978–2005). Listy, orędzia, przemówienia, homilie*, Wyd. Pallottinum, Poznań 2005.

Jan Paweł II, *Orędzie na XVIII Światowy Dzień Młodzieży*, w: *Jan Paweł II do młodzieży (1978–2005). Listy, orędzia, przemówienia, homilie*, Wyd. Pallottinum, Poznań 2005.

Jan Paweł II, *Orędzie na XX Światowy Dzień Młodzieży*, w: *Jan Paweł II do młodzieży (1978–2005). Listy, orędzia, przemówienia, homilie*, Wyd. Pallottinum, Poznań 2005.

Jan Paweł II, *Orędzie na XX Światowy Dzień Pokoju*, w: *Jan Paweł II do młodzieży (1978–2005). Listy, orędzia, przemówienia, homilie*, Wyd. Pallottinum, Poznań 2005.

Jan Paweł II, *Przemówienie do młodzieży 12.06.1987*, w: *Jan Paweł II do młodzieży (1978–2005). Listy, orędzia, przemówienia, homilie*, Wyd. Pallottinum, Poznań 2005.

Jan Paweł II, *Przemówienie podczas czuwania modlitewnego 27.07.2002*, w: *Jan Paweł II do młodzieży (1978–2005). Listy, orędzia, przemówienia, homilie*, Wyd. Pallottinum, Poznań 2005.

Jan Paweł II, *Przemówienie podczas spotkania z młodzieżą 30.03.1985*, w: *Jan Paweł II do młodzieży (1978–2005). Listy, orędzia, przemówienia, homilie*, Wyd. Pallottinum, Poznań 2005.

Jan Paweł II, *Przemówienie powitalne 14.08.1991*, w: *Jan Paweł II do młodzieży (1978–2005). Listy, orędzia, przemówienia, homilie*, Wyd. Pallottinum, Poznań 2005.

Jan Paweł II, *Przemówienie powitalne 14.08.1994*, w: *Jan Paweł II do młodzieży (1978–2005). Listy, orędzia, przemówienia, homilie*, Wyd. Pallottinum, Poznań 2005.

Jan Paweł II, *Przemówienie pożegnalne 15.08.1991*, w: *Jan Paweł II do młodzieży (1978–2005). Listy, orędzia, przemówienia, homilie*, Wyd. Pallottinum, Poznań 2005.

Jan Paweł II, *Przemówienie przygotowane na spotkanie z młodzieżą (niewyśłoszone)*, w: *Jan Paweł II do młodzieży (1978–2005). Listy, orędzia, przemówienia, homilie*, Wyd. Pallottinum, Poznań 2005.

Jan Paweł II, *Przemówienie – spotkanie rozpoczynające II Światowy Dzień Młodzieży 11.04.1987*, w: *Jan Paweł II do młodzieży (1978–2005). Listy, orędzia, przemówienia, homilie*, Wyd. Pallottinum, Poznań 2005.

Jan Paweł II, *Przemówienie – spotkanie rozpoczynające II Światowy Dzień Młodzieży*, w: *Jan Paweł II do młodzieży (1978–2005). Listy, orędzia, przemówienia, homilie*, Wyd. Pallottinum, Poznań 2005.

Jan Paweł II, *Przemówienie – spotkanie z młodzieżą 19.08.1989*, w: *Jan Paweł II do młodzieży (1978–2005). Listy, orędzia, przemówienia, homilie*, Wyd. Pallottinum, Poznań 2005.

Jan Paweł II, *Przemówienie – spotkanie z młodzieżą w Poznaniu 3.06.1997*, w: *Jan Paweł II do młodzieży (1978–2005). Listy, orędzia, przemówienia, homilie*, Wyd. Pallottinum, Poznań 2005.

Jan Paweł II, *Rozważania podczas czuwania maryjnego z młodzieżą 14.08.1991*, w: *Jan Paweł II do młodzieży (1978–2005). Listy, orędzia, przemówienia, homilie*, Wyd. Pallottinum, Poznań 2005.

Jan Paweł II, *Rozważania podczas czuwania modlitewnego 14.01.1995*, w: *Jan Paweł II do młodzieży (1978–2005). Listy, orędzia, przemówienia, homilie*, Wyd. Pallottinum, Poznań 2005.

Jan Paweł II, *Rozważanie podczas czuwania modlitewnego 14.08.1993*, w: *Jan Paweł II do młodzieży (1978–2005). Listy, orędzia, przemówienia, homilie*, Wyd. Pallottinum, Poznań 2005.

Konarzewski K., *Podstawy oddziaływań wychowawczych*, Warszawa 1987.

Łobocki M., *Teoria wychowania w zarysie*, Kraków 2008.

Maj A., *Jan Paweł II wzorem osobowym wychowania ku wartościom*, w: *Wychowanie ku wartościom w świetle nauczania Jana Pawła II*, red. K. Chałas, Wyd. Jedność, Lublin–Kielce 2006.

Nowak M., *Podstawy pedagogiki otwartej. Ujęcie dynamiczne w inspiracji chrześcijańskiej*, Wyd. KUL, Lublin 1999.

Rynio A., „W was jest nadzieja”... O wychowaniu młodzieży w posłudze duszpasterskiej Jana Pawła II, „Ethos” rok 27 (2014), nr 1 (105).

Rynio A., *Argumenty potwierdzające obiektywną wartość papieskiego przesłania pedagogicznego Jana Pawła II*, w: *Pedagogia Jana Pawła II wyzwaniem dla współczesnej myśli i teorii wychowania*, red. D. Waloszek, Górnośląska Wyższa Szkoła Pedagogiczna im. Kardynała Augusta Hlonda w Mysłowicach, Mysłowice 2008.

Rynio A., *Atrakcyjność pedagogicznego przesłania Jana Pawła II*, „Roczniki Teologiczne”, TN KUL JP II, t. LIII, z. 10 (2006).

Rynio A., *Jan Paweł II jako nauczyciel i wychowawca*, w: *Wezwał nas do świętości*, red. M. Kowalik, Polichna–Lublin 2010–2011.

Rynio A., *Metodyczno-strukturalne elementy procesu integralnego wychowania osoby*, w: *Pedagogiczna inspiracja w nauczaniu Jana Pawła II*, red. M. Nowak, C. Kalita, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Papieża Jana Pawła II, Pedagogika społeczna, Biała Podlaska 2005.

Rynio A., *Obiektywna wartość pedagogicznego przesłania Jana Pawła II*, w: *Wychowanie ku wartościom w nauczaniu Jana Pawła II*, red. K. Chałas, Wyd. Jedność, Lublin–Kielce 2006.

Rynio A., *Osobowy wymiar wychowania w przesłaniu Jana Pawła II*, w: *Osoba i dzieło Ojca Świętego Jana Pawła II. Studium wybranych problemów*, red. P. Marzec, J. Nikołajew, Wydział Zamiejscowy Nauk Prawnych i Ekonomicznych Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, Tomaszów Lubelski–Lublin 2009.

Rynio A., *Spoleczno-kulturowy wymiar osoby podstawą integralnego wychowania w nauczaniu Jana Pawła II*, w: *Pedagogika kultury*, red. D. Kubinowski, Wydawnictwo Uniwersyteckie Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2006.

Rynio A., *Świętość priorytetowym zadaniem papieskiego programu duszpasterskiego na nowe tysiąclecie*, w: *Ewangelizacja a edukacja w trzecim tysiącleciu*, red. A. Kryński, Częstochowa 2002.

Rynio A., *Teologiczny wymiar integralnego wychowania osoby w myśli Jana Pawła II*, w: *Antropologiczna pedagogika ogólna*, red. M. Nowak, P. Magier, I. Szewczak, Wydawnictwo KUL, Lublin 2010.

Rynio A., *Wychowawcza wizja Jana Pawła II źródłem nadziei dla współczesnych*, w: *Edukacja wobec dylematów moralnych współczesności*, red. F. Adamski, A.M. De Tchorzewski, Kraków 1999.

Rynio A., *Zadania szkoły i państwa w zakresie wychowania w nauczaniu Jana Pawła II*, w: *Servire Veritati. Księga jubileuszowa z okazji siedemdziesiątych urodzin Profesora Kazimierza A. Kłosińskiego*, red. P. Marzec, Wydawnictwo KUL, Lublin 2011.

Rynio A., *Myśl pedagogiczna Jana Pawła II w kontekście współczesnego sporu o człowieka*, w: *Granice autonomii teorii i praktyki edukacyjnej*, t. 1, red. J. Piekarski, E. Cyrańska, D. Urbaniak-Zajac, Łódź 2002.

Szymańska M.F., *Miłość wychowawcza*, w: *Encyklopedia aksjologii pedagogicznej*, red. K. Chałas, A. Maj, Wyd. Polwen, Radom 2016.

Education towards values in Saint John Paul II's teaching – programmatic-and-methodological dimension (as based on letters, messages, homilies, speeches addressed to the youth in the years 1978–2005)

Key terms:

Structures of values, objectives, tasks, appeals to the youth, teaching of St. John Paul II addressed to the youth as the basis of educational-and-didactic school curricula

Abstract:

Education towards values in Saint John Paul II's teaching holds an objective value. It represents the theological and anthropological-and-ethical context, as well as it shows to a young man the space of truth, goodness and beauty in this context. It is the integral education comprising all spheres of living and functioning. It is the personalistic-and-existentialist education. It combines personal education with intellectual, moral-and-social, cultural and religious. It is anchored in tradition and in the Word of God¹³². It might be described as the art of bestowing humanity, as well as personal and axiological potentials. The "nucleus" of this education is developing a personal model and mutual sharing of humanity – experiencing values and axiological experience, and testifying values. The personal models in this respect could be: Jesus Christ, His Mother and the Saints, St. John Paul II, a personal model of a teacher, an aspired personal model of a pupil. St. John Paul II combined in himself his pursuit of the personal model of Jesus Christ, of Jesus' disciple and of a teacher and a young people tutor. As emphasized by A. Maj, he exhibited "the ability to experience young age with dignity, to recognise his vocation, to acquire knowledge with passion, to develop his talents, to assiduously seek knowledge, to endure in the face of adversities, to follow the requirements of conscience, to love his parents, siblings and neighbours, to testify friendship and forgiveness, devotion, courage, mature faith, prayer and love of God¹³³". It ought to be supplemented with his immense care for young people, for every man, for all nations and for the whole world. But above all, with his complete dedication to fulfill his vocation being a prophet of values which guarantee the realization of full humanity. The presented study does not exhaust the titular subject. Rather, it suggests an urgent need to carry more thorough research of the presented issues in order to introduce

¹³² Cf. Rynio, A. *Obiektywna wartość pedagogicznego przesłania Jana Pawła II*. [The objective value of pedagogical message of John Paul II] [in]: *Wychowanie ku wartościom w nauczaniu Jana Pawła II* [Education towards values in John Paul II's teaching] ed. K. Chałas. Jedność Lublin–Kielce 2006 pp. 21–39. Cf. Rynio, A. *Integralne wychowanie w myśli Jana Pawła II* [The integral education according to John Paul II]. Lublin 2004.

¹³³ Maj, A. *Jan Paweł II wzorem osobowym wychowania ku wartościom* [John Paul II as a personal model of education towards values] [in]: *Wychowanie ku wartościom w świetle nauczania Jana Pawła II* [Education towards values in John Paul II's teaching] ed. K. Chałas. Jedność. Lublin–Kielce 2006 p. 80.

them in the educational-and-didactic school curricula. One of the necessary requirements to achieve the above is educating teachers and their professional training. Teachers need to learn in depth St. John Paul II' teaching, with particular focus on its pedagogical dimension. The key objective might be here careful studying of theoretical works of A. Rynio as well of other authors. Teachers' training should be based on the action and project-and-implementation research aimed at St. John Paul II's teaching. Hopefully, this objective will be pursued.

(tłum. Agnieszka Stańczyk)